

«CIMIC driver vi ikke med!»
Hvordan har den norske modellen påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?

SVF-6900 Masteroppgave i Konflikt, Sikkerhet og Flerkulturell Forståelse

EINAR BERNTSEN

Institutt for arkeologi og sosialantropologi
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitet i Tromsø
Mai 2016

Oppgaven tar sikte på å se hvilken sammenheng «den norske modellen», det vil si føringene om å skille mellom militær og humanitær innsats i Afghanistan, har hatt på det sivil-militære samarbeidsfeltet og derigjennom forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner.

«CIMIC driver vi ikke med!»

Hvordan har den norske modellen påvirket forsvarrets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?

Innhold

Forord.....	4
1.0 Innledning.....	5
1.1 Erfaring.....	5
1.2 Motivasjon.....	7
1.3 Problemstilling	8
1.4 Metode.....	9
2.0 Teori og begreper	10
2.1 Litteratur	10
2.2 Stabiliseringsoperasjoner	11
2.3 CIMIC.....	20
2.4 Den norske modellen	26
3.0 «CIMIC driver vi ikke med» - en observasjon!	32
4.0 Måloppnåelse for «den norske modellen»?.....	45
5.0 Oppsummering / Konklusjon	47
Litteraturliste	50

Forord

Denne oppgaven har blitt til gjennom lang tid. Da mener jeg ikke bare selve skriveprosessen, men vurderingen av de observasjonene jeg har gjort meg gjennom lang erfaring ifra Forsvaret, både i tjeneste i Afghanistan og Norge. Man kan si at problemstillingen måtte modnes en del. Erfaringer ifra Afghanistan har blitt delt gjennom en rekke bøker og masteroppgaver av andre, og for mange er nok erfaringer ifra Afghanistan nå uinteressant, men stadig nye observasjoner av dagens forsvar i post-Afghanistan perioden kaster i mine øyne nytt lys over de erfaringene jeg selv gjorde der. Det er disse erfaringene, sett i lys av senere tids observasjoner etter Afghanistan, jeg ønsker å drøfte i denne oppgaven.

Etter Afghanistan har jeg gjennom mine masterstudier ved UiT¹ fått en faglig ballast som setter erfaringer og observasjoner i ett annet lys, og fått tilgang til litteratur som hjelper meg på vei til å forstå det jeg har sett og opplevd. Samlet sett har jeg både egne erfaringer ifra først og fremst forsvaret, men også internasjonale operasjoner, og en teoretisk bakgrunn for å kunne belyse temaet; *Hvordan har den norske modellen påvirket forswarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?*

Takk til de over 7000 norske kvinner og menn som har tjenestegjort i Afghanistan, 10 personer kom aldri hjem – var det verdt det?

---

¹ UiT: Universitet i Tromsø

1.0 Innledning

1.1 Erfaring

Jeg startet min militære karriere i 1998, i en tid hvor man raskt så at ambisjoner og ressurser ikke var tilstrekkelig for å opprettholde mobiliseringsforsvaret, samt at de erfaringene politikere og forsvaret hadde skaffet seg ifra Balkan ble dominerende for den videre utformingen av forsvaret. Vi som ikke deltok i misjonene på Balkan, fikk kun korte inntrykk av utenlandsoperasjonene, mens forsvaret beholdt fokus på fullskala krigstrening hjemme i Norge. Ved terrorangrepet 11.september 2001 gikk jeg på krigsskolen, og etter hvert skulle jeg få tjenestegjøre i Afghanistan ved flere anledninger.

Endringene i de tre periodene jeg var ute i Afghanistan var radikale, både i forhold til trusselsituasjonen og til hvordan de militære styrkene hadde kontakt med blant annet sivilbefolkningen. Mine egne erfaringer ifra min første periode i Afghanistan ifra 2006-2007, var at sikkerhetssituasjonen var ganske god og her inngikk jeg som en del av en multinasjonal stab som hadde til oppgave å mentorere, liasonere med og utdanne den afghanske nasjonale hæren (ANA²), gjennom et såkalt OMLT³-team. Hvor vi som i ett ledd i å fremheve ANA som en sikkerhets garantist og vinne «hearts-and-minds» overfor sivilbefolkningen i de mest utsatte stedene av nord-Afghanistan, reiste rundt med små enheter og blant annet ga enkel medisinsk hjelp der verken bistandsorganisasjoner eller øvrige aktører var tilstede.

Denne erfaringen ble etterfulgt av en ny rask deployering i til PRT⁴ Meymanah. Her deltok jeg som stabsoffiser innenfor planlegging av operasjoner og de første forsøk på å etablere en metodisk målbekjempning (targeting) innad i PRT'en, hvor jeg ble vitne til store innbyrdes koordineringsutfordringer og til dels intern strid mellom de militære styrkene og representantene ifra den sivile komponenten⁵. Trusselsituasjonen var forverret, innsatsen virket ikke samkjørt, og kontakten med lokalbefolkningen ble betydelig mindre i noen områder.

---

² ANA: Afghan National Army, se også beskrivelse av ANA i (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 183)

³ OMLT: Operational Mentoring and Liaison Team

⁴ PRT: Provincial Reconstruction Team, slike PRT'er ble etablert over hele Afghanistan.

⁵ PRT Meymanah's sivile komponent bestod blant annet av politirådgivere (Police adviser), fengselsbetjenter, jurist (legal adviser), og personell ifra Utenriksdepartementet og utviklingsorganisasjoner (US AID).

Foreløpig siste deployering fulgte etter noen år, som sjef for operasjonssenteret i den norskledede PRT Meymanah, hvor tanken om en samlet norsk innsats ifra mitt ståsted virket totalt fraværende og hvor den militære innsatsen var den dominerende, og Norges halmstrå for å komme seg ut av situasjonen var å sørge for at store nok militære styrker ifra ANA, ble utplassert i provinsen, slik at tilbaketrekningen kunne begynne. Sistnevnte, at ANA skulle overta sikkerhetsansvaret, var selvfølgelig bra og en del av ISAF⁶ strategien, men kom på et tidspunkt da stabiliseringsoperasjonen langt på vei var oppfattet som mislykket.

Disse deployeringene ble etterfulgt av oppstart av det erfaringsbaserte masterstudiet ved UiT i konflikt, sikkerhet og flerkulturell forståelse. I løpet av disse studiene endret NATO⁷ strategi, ifra dyre og langvarige stabiliseringsoperasjoner, dreide fokus tilbake til de mer tradisjonelle oppgavene, nemlig forsvar av primærområdene (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 48). I skrivende stund er utviklingen i Ukraina bare med å forsterke denne trenden.

Norges deltakelse i Afghanistan nærmer seg slutten, og kun et fåtall norske soldater er igjen i Afghanistan. Bidraget i Faryab provinsen er allerede avsluttet, og Norges deltakelse her har allerede vært evaluert av blant annet Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI⁸).

Utover dette har jeg ingen erfaring med temaet for oppgaven som sådan, eller noen spesifikk agenda for å skrive en oppgave om CIMIC og «den norske modellen», bortsett ifra at jeg anser både de voldelige og ikke-voldelige virkemidlene til forsvaret som komplementerende verktøy i verktøykassen.

Oppgaven tar sikte på å se hvilken sammenheng «den norske modellen», det vil si føringene om å skille mellom militær og humanitær innsats i Afghanistan, har hatt på det sivil-militære samarbeidsfeltet og derigjennom forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner i fremtiden.

---

⁶ ISAF: International Security and Assistance Force. FN mandat. USA ønsket innledningsvis ingen NATO deltakelse, (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 89).

⁷ NATO; North Atlantic Treaty Organization, Nordatlantisk forsvarsallianse hvor Norge har vært medlem siden 1949.

⁸ FFI: Forsvarets Forskningsinstitutt, underenhet direkte underlagt Forsvarsdepartementet, og har rollen som hovedrådgiver til politisk og militær ledelse. (Marthinussen, Nordli, & Eggereide, 2014)

1.2 Motivasjon

Etter å ha deltatt i totalt tre operasjoner i Afghanistan, hvor jeg har sett politikk bli utført med andre midler (fritt etter Clausewitz), men også i ettertid å ha studert konflikt, sikkerhet og flerkulturell forståelse ved Universitet i Tromsø, har tankene rundt hvorfor det skulle være nettopp så vanskelig å samles rundt Norges felles utenrikspolitiske målsetninger i Afghanistan, fått modnet i lang tid. Videre har senere tids observasjoner gjort under større øvelser, i en post-Afghanistan periode med økt fokus på trening på fullskala krigføring, gjort meg direkte bekymret for om de politiske føringene ifra Afghanistan, den såkalte «norske modellen», har medført at norske militære ledere ikke tør å ta standpunkt i et politisk minefelt som alt relatert til sivile forhold har blitt.

Hvordan det ville være å dra til et land preget av krig og konflikt, jobbe sammen med andre allierte nasjoner og om ferdighetene mine på forhånd var gode nok, var spørsmål jeg stilte meg selv på forhånd, som de mest utfordrende. Men det som skulle vise seg å bli noe av det mest utfordrende var å jobbe med de andre sivile aktørene utsendt av blant annet Norge. Videre var det vanskeligste å forholde seg til de politiske signalene og endrede målsetningene for hvorfor og hva vi skulle gjøre som militære i Afghanistan, som kom både ifra Norge, men også NATO. Herunder var CIMIC en militær oppgave, som nærmest ble «bannlyst» over natten. Ergo er det gjennom denne studien, at jeg ser for meg det største utbytte i forhold til videre fordypning og læring i min profesjon som offiser.

Videre følte jeg at den jobben som ble gjort lokalt i Afghanistan var meningsfull, selv om jeg ble mer og mer klar over at dette kunne verken Norge løse på egenhånd, eller løses utelukkende med militære midler. Men operasjonen som helhet har i ettertid ikke fremstått som like vellykket, kanskje fordi operasjonen etter en vellykket start har utviklet seg utover sitt opprinnelige mandat og ekspandert utover sine rammer og kapasiteter (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 191). Jeg har stilt meg selv mange ganger spørsmålet om hvorvidt «den norske modellen» både kan ha bidratt til å mislykkes i å skape sikkerhet lokalt, men også til at norske offiserers evne til å hensynta sivilbefolkningens behov i krise og krig har blitt kraftig redusert, som følge av modellen.

1.3 Problemstilling

På bakgrunn av min erfaring, motivasjon og teoretiske tilnærming, samt forskningsbasert evaluering gjennomført ved FFI ønsker jeg i denne oppgaven å utforske følgende:

«CIMIC driver vi ikke med!»

Hvordan har den norske modellen påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?

Oppgaven søker å belyse hvordan spesielt «den norske modellen», det vil si føringen ifra norske myndigheter om å skille mellom humanitær og militær innsats i Afghanistan har påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner.

1.4 Metode

For å belyse temaet; «Hvordan har den norske modellen påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?», har jeg først og fremst valgt en kvalitativ metode, basert på et mindre antall observasjoner jeg har gjort igjennom flere år etter min første kontingent i Afghanistan, men hvor jeg har valgt ut en nylig observasjon som eksemplifiserer veldig godt mye av det jeg har erfart. Observasjonen er til en viss grad anonymisert, fordi temaet jeg tar opp i min problemstilling har blitt såpass betent, at sivilt-militært samarbeid i operasjoner knapt er et tema forsvaret snakker eller offisielt uttaler seg om lenger, (Gjørsv G. H., 2014, s. 97). Gjennom observasjonen som er eksemplifisert ønsker jeg bringe frem en forståelse for og en analyse av de sammenhengene som har skjedd innenfor dette feltet. Men gjennom en observasjonsbeskrivelse istedenfor, for eksempel intervjuer eller spørreskjemaer, mener jeg å ha kunnet avdekket noe tilnærmet sannheten istedenfor en noe «pyntet» besvarelse heller som ellers ikke ville kommet frem. Jeg ser helt klart ulempene knyttet til valg av denne metoden, da intervjuer kunne ha avdekket momenter jeg ellers ikke ville fått belyst eller at spørreundersøkelser kunne kvantifisert i større grad, om holdningene til sivilt-militært samarbeid i operasjoner stemmer. Men som også oppgaven kommer innom, er jeg usikker på om det ville gitt meg noen riktigere svar.

Det har videre vært nødvendig helt innledningsvis å belyse temaene i problemstillingen, ved bruk av teori, forskningsmateriale og tilgjengelig litteratur, og studere disse noe mer inngående som bakteppe for analysen av en spesifikk observasjon. Studier av relevant litteratur og analyse av observasjoner, skal sammen si noe om hvordan «den norske modellen» har påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner.

2.0 Teori og begreper

I dette kapitlet vil jeg først og fremst drøfte ulike sider ved de mest relevante begrepene for oppgaven; *Stabiliseringsoperasjoner*, *CIMIC* og «den norske modellen». Hver av begrepene er store nok til at de kunne fint vært egne oppgaver, men jeg har valgt å avgrense meg til de mest sentrale kjennetegn ved disse, og særlig temaet CIMIC har også blitt belyst gjennom masteroppgaver skrevet av blant annet offiserskollegaer. Det er også noen offiserskollegaer, politikere og journalister som har debattert både sivilt-militært samarbeid og oppdragsløsningen gjennom mediene, som belyser oppgaven på en verdifull måte, uten at det nødvendigvis er forsket eller skrevet faglitteratur av dette. Jeg har derfor valgt å ta med noen henvisninger til dette i oppgaven.

2.1 Litteratur

For å studere hva forsvaret legger til grunn i stabiliseringsoperasjoner, og hvordan forsvaret forholder seg til blant annet sivilt-militært samarbeid, har det først og fremst vært nødvendig å ta utgangspunkt i forsvarets egne doktriner, og studere disse, selv om disse ikke drøfter fordeler og ulemper med de prinsippene de legger til grunn. Videre har en rekke offiserer kommet med uttalelser i media, som er verdifulle innspill for å sette lys på hvordan virkeligheten utspiller seg i praksis, i forhold til i teorien.

Dernest står boken «Understanding Civil-Military Interaction» av Gunhild Hoogensen Gjørsv sentralt, den debatterer både det sivil-militære interaksjonsfeltet og de politiske føringene, spesielt for stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan på en meget god måte. Denne boken tar for seg også en kritikk av sikkerhetstenkningen lagt til grunn både for politikken og praksisen rundt Norges engasjement i Afghanistan. Redegjørelsen av de definerte temaene, og drøftelsene knyttet til fordeler og ulemper knyttet til disse, er så omfattende at de er valgt å holdes på et overordnet nivå, mens samtidig dekkende nok til at det danner grunnlag for analysen av observasjonene i etterkant.

Sist, men ikke minst vil jeg presentere hovedfunnene i et forskningsprosjekt som pågikk i Afghanistan, gjennomført av FFI på målsetningene til den norsk-ledede PRT Meymanah. Det er også skrevet en del gode artikler og oppgaver av andre som har empiri ifra operasjonsområdet, som det har vært naturlig å trekke inn i denne studien.

2.2 Stabiliseringsoperasjoner

For å forstå konteksten som problemstillingen i oppgaven handler om, nemlig *Hvordan har den norske modellen påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner?*, kommer man først og fremst ikke utenom å drøfte selve begrepet stabiliseringsoperasjoner.

Etter murens fall i 1990, hvor forsvarets fokus inntil da hadde vært på forebygging av tradisjonell krig med høy intensitet, kom en periode på 1990-tallet og frem til 2001 hvor både NATO og forsvaret i Norge dreide fokus mot det de selv definerte som ikke-tradisjonell krig og ulike variasjoner av fredsstøttende operasjoner i den lavere ende av konfliktskalaen. En periode så man for seg at militærmaktens rolle ville være en form for innsatsforsvar, som skulle delta i militære intervensjoner på humanitært grunnlag, (Hjelmesæth, 2015). Angrepet mot New York i 2001, ble et vendepunkt på mange måter, som aktiviserte NATO's artikkel 5 for første gang, og hvor Norge også deltok i operasjonen i Afghanistan. Den innledende fasen i Afghanistan kan sies å være en krig mot terror, ledet av en koalisjon av villige stater, som siden ble en stabiliseringsoperasjon med et FN fredsopprettende mandat (Gjørsv G. H., 2014, s. 32) ledet av NATO fra 2001, gjennom ISAF til Afghanistan. Fra 2003 utvidet ISAF's oppdrag utover Kabul, til å etter hvert å gjelde hele Afghanistan (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 184), inkludert etableringen av PRT Meymanah i 2004. I skrivende stund har en økt selvhvedende russisk stormaktspolitikk, med voldsom opprustning av sine militære styrker, samt bruk av militær maktbruk i Georgia, Ukraina og Syria medført at militærmaktens rolle har igjen dreid tilbake til å kunne gjennomføre høyintensive kriger, eller tradisjonell krig. I et historisk perspektiv, er altså stabiliseringsoperasjoner, et ledd i en større utvikling innenfor fredsstøttende operasjoner som vi kan si har pågått ifra slutten av den kalde krigen, både i forhold til hvordan nasjonen Norge, det vestlige internasjonale miljøet og forsvarsalliansen NATO har utvidet sitt mandat og sin sikkerhetspolitiske interessesfære.

«Tradisjonell krig» og «Ikke-tradisjonell krig»

Forsvarets rammeverk for hvordan fellesoperative- og landoperasjoner gjennomføres er beskrevet i henholdsvis Forsvarets Fellesoperative Doktrine (FFOD, 2014) og i Forsvarets Doktrine for landoperasjoner (FDLO, 2004). Disse rammeverkene er kanskje de viktigste dokumentene for å få et innblikk hvordan forsvaret ser militærmaktens rolle, og skal sikre samsvar mellom norsk sikkerhets- og forsvarspolitiske rammer og bruken av norske militære styrker.

FFOD (2014) har blitt revidert i løpet av perioden de norske styrkene har operert i Afghanistan, og tar innover seg at norske styrker har deltatt i regulære kampoperasjoner, stabiliseringsoperasjoner og komplekse fredsoperasjoner de siste tiårene. Militærmaktens rolle spenner ifra avgjørende operasjoner til å kunne legge forholdene til rette for at andre virkemidler skal kunne lykkes, (Forsvaret, 2014, s. 7). Men utover dette kan vi ikke finne en nærmere beskrivelse av *hvordan* eller *hvorfor* forsvaret skal gjøre stabiliseringsoperasjoner, eller nødvendige karakteristika ved disse utenom en stadfesting av at forsvaret har en oppgave i å delta i flernasjonalt krisehåndtering, herunder fredsstøttende operasjoner i FFOD (2014). I motsetning til 2007 utgaven av doktrinen, hvor vi finner selve definisjonen på en stabiliseringsoperasjon, (som er utelatt ifra 2014 utgaven):

«Stabiliseringsoperasjoner har til hensikt å senke konfliktnivået mellom to eller flere parter for å bevare eller gjenopprette fred. En slik operasjon handler ofte om å sikre at inngåtte avtaler overholdes og å skape sikkerhet for andre virkemidler enn de militære. Den omfatter overvåkning og politilignende oppgaver.» (Forsvaret, 2007, s. 175)

Innledningsvis kan vi forstå stabiliseringsoperasjoner i henhold til denne definisjonen, som både en form for fredsbevarende og en fredsopprettende operasjon, men hvor det avhenger av når eller hvor på konfliktskalaen, vi befinner oss et eller annet sted på denne skalaen. Og hvor vi (forhåpentligvis) vil gå i en glidende overgang mot en fredsbevarende fase. Videre er hovedpoenget i definisjonen, nettopp at forsvarets rolle i en stabiliseringsoperasjon er å skape sikkerhet for andre virkemidler enn de militære. Men for å skape sikkerhet for «andre virkemidler», kreves det en felles målsetting og klare ansvarsområder, dette bør skapes ifra politisk hold da de sektorvirkende organisasjonene (som for eksempel forsvaret) vil fokusere på sine primæroppgaver, men dette sier doktrinen ingenting om.

Ser vi videre på hvordan *utførelsen* av stabiliseringsoperasjoner skal gjennomføres, må vi til en viss grad lese FFOD mellom linjene. FFOD (2014), peker i innledningen på hvordan de NATO operasjonene Norge har deltatt i siden den første doktrinen kom ut (i år 2000), at både det fellesoperative og det taktiske samvirke gjennomføres på lavt taktisk⁹ nivå, som vil gjøre denne doktrinen relevant lenger ned i organisasjonen. Videre har de militære operasjonene siden år 2000, medført at Forsvarets oppgaver har endret seg, slik at den siste fellesoperative doktrinen i større grad også omfatter samhandlingen mellom politikken, militærstrategien og det operasjonelle kommandonivået, (Forsvaret, 2014, s. 3). Dette kan synes å være et positivt utviklingstrekk ved den fellesoperative doktrinen, og i tråd med utfordringene i fremtidens konflikter. På den andre måten skiller også den nye doktrinen indirekte mellom de tradisjonelle fellesoperasjonene (tradisjonell krig), og operasjoner i utlandet (ikke tradisjonell krig) som noe annet. Hoveddelen av doktrinen er vektlagt operasjonelle prinsipper, operative kapasiteter, operativ ledelse og planlegging og gjennomføring av fellesoperasjoner. I tillegg skiller doktrinen tydelig mellom hva man skal oppnå hjemme (Norge) og ute, ved at ambisjonene i sistnevnte synes tydelig redusert, som for eksempel i forholdet til totalforsvarskonseptet og helhetlig tilnærming, og at ansvaret for å løse komplekse utfordringer som helhetlige tilnærminger krever, dyttes ned på de deployerte styrkene, (Forsvaret, 2014, s. 54). Doktrinen gir med andre ord få hjelpemidler til å løse de komplekse oppgavene som en stabiliseringsoperasjon kan være.

Forsvarets doktrine for landoperasjoner (FDLO 2004) har derimot ikke blitt revidert, (men er fortsatt gyldig) og bruker ikke begrepet stabiliseringsoperasjoner, men deler operasjoner inn i «tradisjonell krig» og «ikke-tradisjonell krig», hvor stabiliseringsoperasjoner må ses som en variant av «ikke-tradisjonell krig» og en fredsstøttende operasjon¹⁰, hvor en eller flere oppgaver innenfor denne kategorien kan skje innenfor en og samme operasjonsløsning. Dette åpner opp for at sjefen, i en stabiliseringsoperasjon, kan bruke et bredt spekter av virkemidler, gitt at en stabiliseringsoperasjon er på en «glideskala» mellom fredsopprettende og fredsbevarende operasjoner, og at samlebetegnelsen fredsstøttende operasjoner er såpass vid.

---

⁹ Kommandonivåene skal ivareta en helhet og politisk kontroll og består av Taktisk nivå (lavest), Operasjonelt nivå, Militærstrategisk nivå, og Politisk nivå, (Forsvaret, 2014, s. 39).

¹⁰ FDLO, s133; definerer fredsstøttende operasjoner som en samlebetegnelse som inkluderer fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner så vel som konfliktforebygging, fredsbygging og humanitære operasjoner.

FDLO, som må ses hierarkisk underordnet den nyere fellesoperative doktrinen, men som også beskriver det taktiske nivået, er allikevel i motsetning til den fellesoperative doktrinen mer detaljert når det kommer til hvordan forsvaret ser sin rolle i en stabiliseringsoperasjon (fredsstøttende operasjon). Landdoktrinen (Forsvaret, 2004, s. 75) beskriver at fra å være «supported» i fredsoppbyggende / høyintensive operasjoner, går man til å være «supporting» i fredsstøttende operasjoner. Konflikten i Afghanistan kan sies å ha vært høyintensiv krig i de innledende månedene etter terrorangrepet i 2001, hvis hensikt var å styrte Taliban regimet. Men hvor man deretter går inn i en til tider mer diffus overgang ifra fredsoppbyggende operasjon til å sørge for stabilitet og utvikling og forhåpentligvis fred, hvis hensikt hele tiden var å støtte det innsatte og etter hvert lovlig valgte regjeringen i Afghanistan mot opprørsgrupper. Graden av krig og konflikt er sentral, både i forhold til hvilken rolle til enhver tid forsvaret anser at de har, men også i forhold til hvordan andre aktørers (herunder humanitære organisasjoner) mulighet til å kunne gjøre sin del av jobben. Når det kommer til stabiliseringsfasen, er det i henhold til forsvarets doktriner (om enn lite utdypende) at forsvaret ser seg selv som i utgangspunktet et støttende element i en stabiliseringsoperasjon, mens det er andre aktører (sivile) som bør være i førersetet.

Videre faller begrepet humanitære operasjoner inn under samleposten fredsstøttende operasjoner, det er humanitær støtteoperasjon som er den første oppdragsformuleringen til forsvaret i 2001, (FD, 2001). I denne kongelige resolusjonen nevnes det at militære styrkebidrag kan være aktuelle for å sikre at humanitær bistand kommer frem til befolkningen, men at man etter hvert søker internasjonalt å få på plass en stabiliseringsstyrke som skal bidra til blant annet at humanitært hjelpearbeid og en langsiktig gjenoppbygning kan få virket i Afghanistan, (FD, 2001). Som FDLO (2004) viser, anser forsvaret humanitære operasjoner for å være en oppgave som forsvaret kan bli brukt til isolert sett, eller i en kombinasjon med andre parallelle oppgaver i en stabiliseringsoperasjon. I definisjonen av humanitære operasjoner ser vi at hensikten er å redusere menneskelig lidelse som følge av naturlige eller menneskeskapte katastrofer, herunder krig, og at denne innsatsen skal komplementere lokale myndigheter eller andre aktørers innsats. (FDLO, s140). Videre kan beskrivelsen av humanitær bistand også signalisere en uskreven regel, om at militære sjefer har en rett og en plikt til å redusere menneskelig lidelse, der behovet måtte kunne oppstå og forsvaret har ressurser til å gjøre dette. Sistnevnte er også i tråd med folkeretten, (Gjørsv G. H., 2014, s. 82). Her ser vi hvordan vi nærmer oss en gråsoner, og delvis eller helt overlappende med andre interesser og aktører.

Dyrekjøpte erfaringer i doktrinene:

Den nye fellesoperative doktrinen (FFOD 2014) går langt, i generelle termer, å konkretisere utfordringer knyttet til stabiliseringsoperasjoner med bakgrunn ifra operasjoner på 2000-tallet, som sammenfatter med mine egne erfaringer, og er relevant for hvorvidt forsvaret har endret seg i takt med blant annet politiske føringer og militære erfaringer. Det er spesielt to forhold knyttet til flernasjonale styrker og operasjoner som denne doktrinen trekker frem, som er særlig relevant for problemstillingen, skille mellom (1) *enhetlig innsats, enhetlig kommando og enhetlig hensikt*, og (2) *beskyttelse av sivile*, (Forsvaret, 2014, ss. 88-92).

Punktet *enhetlig innsats, enhetlig kommando og enhetlig hensikt* tolker jeg dithen at det norske forsvaret, så vel som NATO har gjort erfaringer, kanskje spesielt i Afghanistan, hvor dette kunne vært gjort på en bedre måte. *Enhetlig innsats, enhetlig kommando og enhetlig hensikt*, som sier at det kan være vanskelig å oppnå en enhetlig innsats mot et eller flere definerte mål i et sammensatt og komplekst operasjonsmiljø, får frem et skille mellom enhetlig kommando i rene militære operasjoner og en enhetlig hensikt i operasjoner hvor sivile og ikke-statlige organisasjoner ikke vil eller kan operere sammen med, eller være underlagt en militær avdeling, (Forsvaret, 2014, s. 89), dette er også tilnærmet hvordan USA har lagt til grunn i sin *Counterinsurgency* doktrine, (US Army, 2006), og kan se ut som den norske doktrinen har tatt med elementer ifra dette. Ambisjonsnivået man har lagt seg på i doktrinen er «at man skal forsøke å oppnå en enhetlig hensikt for å bidra til enhetlig innsats i operasjonsområdet totalt sett». Videre pekes det på at det pågår en avklaring i NATO mellom forholdet mellom Unity of Effort og Unity of Purpose, slik at dette først og fremst også påvirker NATO sitt doktrinearbeid, men også ikke kan anses som endelig fastlagt ennå.

Beskyttelse av sivile (Protection of Civilians (POC)) er gjengitt som et eget punkt i den fellesoperative doktrinen, hvor det «har utviklet seg til både et uttalt mål og et utledet oppdrag i fredsstøtteoperasjoner». Videre pekes det på at hvis de sivile ikke klarer å beskyttes, vil det kunne få strategiske konsekvenser ved at mandatet svekkes og man ikke når sine målsetninger, som gjør at den militære sjefen må hensynta dette i stor grad ved planlegging og gjennomføring av operasjoner, (Forsvaret, 2014, s. 91).

Stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan har tydeligvis innenfor disse punktene gitt noen dyrekjøpte erfaringer som FFOD forsøker i den nyeste utgaven å rette opp. Men som kan se ut som om den forsøker å tilpasse doktrinene ved hjelp av NATO eller amerikanske doktriner, som på generelt grunnlag har gjennomført stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan, på tvers av den politikken som har blitt ført på norsk side.

Kritikk av forswarets doktriner:

Forsvarets fellesoperative doktrine ambisjonsnivå innenfor enhetlig innsats og enhetlig hensikt synes å være svært lavt hvis man ser tilbake på hva man forsøkte å oppnå gjennom stabiliseringsoperasjon i Afghanistan, og kan tyde på en svakere ambisjon enn hva forsvaret la opptil for eksempel i doktrinen fra 2007.

Videre i den fellesoperative doktrinen kan det synes som en uklar fremstilling i forhold til beskyttelse av sivile, hvorvidt dette er en tolkning og oversettelse av *Responsibility to Protect – prinsippet*¹¹ eller at man har vektlagt beskyttelse av sivile på generelt grunnlag, eller begge deler. Uansett kan man lese dette dithen at hvis ikke beskyttelse av sivile oppnås er det en trussel mot oppdraget, snarere enn at menneskelig sikkerhet og sivilbefolkningen er i sentrum. Hvis hensikten med beskyttelse av sivile behandles her som et middel for militær suksess, snarere enn at beskyttelse av sivile er målet, kan forswarets doktriner synes å ikke være tilpasset nåtidens konflikter, og i hvert fall ikke i det brede spekter av ulike varianter av fredsstøttende operasjoner som forsvaret kan bli satt inn i.

Utfordringer knyttet til landdoktrinen er at den sier veldig lite om hvordan både det å være «supported» og til å være «supporting» gjennomføres i praksis, og kanskje spesielt i transisjonen ifra en fredsopprettende til fredsbevarende misjon. I PRT Meymanah forble derimot det militære tyngdepunktet dominerende, og om ikke ledelsen utvetydig kan sies å ha vært militær, ble det den militære PRT sjefen som ble oppfattet som sjef for de internasjonale styrkene og aktørene i Faryab provins. Med et militært tyngdepunkt, og uten noen sivil ledelse, som kunne styre utviklingen på taktisk nivå, ble også forswarets tradisjonelle oppgaver i fokus. At forsvaret fokuserte på fienden og mistet fokus på sivilbefolkningen er også kommentert av oberstløytnant Egil Daltveit, daværende stabssjef i PRT'en, (ref #7 – Staveland, 2014, Mener Norge mistet fokus på Afghanistans sivile). Norges engasjement i Afghanistan var ikke i stand til å justere strategien utefra situasjonen på bakken, til sammenligning med hva blant annet den nederlandske regjeringen gjorde i sin PRT i Uruzgan provins, hvor man gikk gradvis i retning av et tyngre sivilt innslag og til slutt en sivil ledet stabiliseringsoperasjon, (Hanssen, s. 246).

---

¹¹ Responsibility to protect (R2P) – prinsippet: Alle stater har et ansvar for å beskytte egen befolkning, hvis en stat ikke lenger ønsker eller makter å ivareta dette ansvaret, faller ansvaret på det internasjonale samfunnet. Blitt brukt som et grunnlag for humanitær intervensjon. (Hjelmesæth, 2015, s. 22)

Begge doktrinene bærer også preg av å omhandle tradisjonell sikkerhet, og det at forsvaret kan bli satt inn i andre typer operasjoner, er noe annet eller tilleggsoppgaver som vi normalt ikke utfører (kun ett kapittel er viet fredsstøttende operasjoner i FDLO 2004, kap. 9 – (6 sider)). Forsvarets landdoktrine ser i utgangspunktet ut til å fokusere på «tradisjonell krig», og selv om vi har vært i konstante operasjoner av ulik fredsstøttende art siden slutten på den kalde krigen (eller ved å strekke det enda lengre, siden slutten på andre verdenskrig med Tysklandsbrigaden) finner man ikke noe lignende «paradigmeskifte» i måten doktrinene er utformet på. Siden denne doktrinen ikke er revidert siden 2004, kan den selvfølgelig rett og slett være innholdsmessig utdatert, selv om den fortsatt er gyldig. En annen av forklaringene kan være at tradisjonell krig, eller høyintensitetskrig, er det mest krevende militære oppdraget forsvaret kan bli satt til å gjøre, og at landdoktrinen bevisst er skrevet og myntet på høyintensitetsstrid. En annen av årsakene til at landdoktrinen fortsatt står seg som relevant, kan selvfølgelig også være endringene i NATO, om å returnere tilbake til fokus på mer tradisjonell sikkerhet for alliansen, før erfaringene ifra Afghanistan har sunket inn og blitt til ikke bare «lessons identified», men «lessons learned»¹².

Dra til Afghanistan og gjør noe militært

Siden krig mellom industrielle stater har blitt svært sjeldne, og hvor deriblant Norge deltar i militære operasjoner i rammen av det internasjonale samfunnet, av andre beveggrunner enn statlig sikkerhet¹³, er stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan et godt eksempel på hvorfor det oppstår nye dilemmaer rundt bruken av militærmakt, når militærmakten ikke blir benyttet til sine «tradisjonelle» oppgaver. Etter den kalde krigens slutt, har vestlige demokratier, herunder Norge, dreid i en liberal humanistisk retning, hvor menneskerettigheter og et sett med verdier og standarder bør bli universelt implementert, (Burchill, et al., 2009, s. 69). Disse utviklingstrekkene skaper utfordringer for den tradisjonelle militærmakten når det ofte er humanitære intervensjoner som er resultatet, ei heller har Norge skrevet egne doktriner tilpasset fredsstøttende- eller stabiliseringsoperasjoner, (Hanssen, s. 256). Egne doktriner for dette kunne ha gjort det enklere å ha implementert den norske strategien.

---

¹² «Lessons Identified» og «Lessons Learned» - begreper som nyttes rundt militær erfaring, skiller mellom ting man har identifisert, og hva som har blitt til varig endring av atferd (læring).

¹³ Statlig sikkerhet: Det vi tradisjonelt betegner som forsvars- og sikkerhetspolitikk. (Gjørsv J. , 2013)

FN eller andre internasjonale eller regionale organisasjoner, herunder NATO, har benyttet militærmakt til å beskytte sivile, for å fremheve (fremtvinge?) demokrati og for å beskytte oppfatningen om nasjonal eller internasjonal sikkerhet, eller alt dette på en gang. Videre er Norge og det internasjonale samfunnet villig gjennom dette, å ofre livene til soldatene på bakken, for å beskytte et sett med verdier (demokrati, menneskerettigheter med mere), beskytte sivile eller beskytte nasjonalstaters sikkerhet og utenrikspolitiske interesser (eller oppfatningen om dette). Men som i Norges tilfelle i Afghanistan, når de militære styrkene først var på plass, ble man ukomfortabel med hva de i virkeligheten skulle gjøre der, (Gjørsv G. H., 2014, s. 7). I FN, men også NATO sin ISAF operasjon i Afghanistan, har også operasjonskonsepter og strategisk tenkning gått i retning av at det skal legges større vekt på sivilt-militært samarbeid enn i tidligere operasjoner, (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 39), men som vi skal se i de neste kapitlene har vi i Norge gått i motsatt retning.

Også ifra norsk politisk hold omtales begrepet fredsstøtteoperasjoner svært lite nyansert (Gjørsv G. H., 2014, s. 32), og konkretiserer ikke hvordan man skal skille mellom hverken humanitære bidrag i ulike deler av konfliktskalaen eller ulik grad av maktbruk eller hvordan man skal forholde seg til at man har tatt et standpunkt om å støtte den ene siden i konflikten (den innsatte afghanske regjeringen). I mangel av mer detaljerte føringer eller konkrete oppdrag ifra politisk hold, vil det være naturlig at norske offiserer handlet utefra folkerettslige prinsipper, om å redusere menneskelig lidelse, eller også mest mulig effektiv opprørsbekjempelse (COIN¹⁴) uten å se dette i konkurranse med andre aktørers interesser.

Dette oppsummerer i korthet den grove overordnede politiske konteksten for blant annet Norges militære engasjement i Afghanistan, i den lengste stabiliseringsoperasjonen etter den kalde krigen som Norge har deltatt i. Når norske soldater tok liv og norske soldater fremstod på sitt mest brutale, var det ikke det de skulle gjøre. Samtidig når norske soldater, deltok i humanitært arbeid, eller gjorde såkalte «prosjekter», var heller ikke det hva de skulle gjøre. Sagt på en annen måte, så lenge vi kun var tilstede med vår blotte tilstedeværelse, var det ingen som stilte kritiske spørsmål. Den overordnede politiske logikken for hvorfor vi deltok i Afghanistan, ble ikke til klare målsetninger for hva Norge ønsket å oppnå med sitt militære engasjement, ei heller klarte Norge å bringe klarhet i hvordan de politiske mål skulle kunne oppnås med bruk av makt, (Hanssen, s. 243).

---

¹⁴ COIN – Counter-Insurgency; Opprørsbekjempelse

Sammendrag Stabiliseringsoperasjoner:

Forsvarets doktriner benyttes som læreverk i utdanningen av norske offiserer, og som et hjelpemiddel i utøvelsen av yrket. Disse doktrinene er ikke forskning i den forstand at de nevner fordeler og ulemper med de valgte definisjonene og prosedyrene. Allikevel ser vi at særlig den fellesoperative doktrinen har utviklet seg i tråd med operasjonene Norge har vært delaktige i på 2000-tallet, og i særdeleshet Afghanistan som har vært en langvarig stabiliseringsoperasjon.

Selv om forsvarrets fellesoperative doktriner i større grad fokuserer på at doktrinen skal forklare interaksjonen på politisk, militærstrategisk og operasjonelt kommandonivå, vil den ha gyldighet langt ned på taktisk nivå, som man så eksempler på ifra Afghanistan. Den fellesoperative doktrinen vil derfor påvirke også landoperasjoner, og kanskje spesielt «ikke-tradisjonelle» operasjoner som blant annet stabiliserings- og humanitære operasjoner hittil har blitt definert som. Forsvarets landdoktriner, som ikke er revidert siden 2004, fremstår med en enda tydeligere inndeling i enten «tradisjonelle» og «ikke-tradisjonelle» operasjoner, enn den fellesoperative doktrinen, men hvor tradisjonell krig og ulik praksis mellom ute og hjemme er fellestrekk for begge.

Forsvarets fellesoperative doktriner, derimot erkjenner til en viss grad at de militære operasjonene ikke skjer i et «vakuum», men i en større helhet hvor militære operasjoner inngår i sammenvevede prosesser, og at forsvarrets oppgaver har endret seg. De sammenvevede prosessene blir større dess uklarere beveggrunner for bruk av militærmakten er, og jo større blir gråsonene i interaksjonsfeltet, spesielt i forholdet til sivile. Derfor kan den fellesoperative doktrinen tolkes i retning av at, hvis militære operasjoner skal settes inn i operasjoner hvor beveggrunnene er uklare eller går inn i en gråsoner mot sivil interaksjon, ønsker forsvaret å gå inn i en «supporting» rolle hvor operasjonen som hele, styres av politisk nivå. Til slutt er beskyttelse av sivile et uttalt mål i den nyeste doktrinen, FFOD 2014, som må anses å være et styrende prinsipp for alle forsvarrets operasjoner, og uavhengig av tradisjonelle eller ikke-tradisjonelle oppgaver og må hensyntas i alle operasjoner.

Oppsummert kan det synes som om forsvaret vektlegger i mindre grad utenlandsoperasjoner, som noe annet enn at de skal være i stand til å gjennomføre dette, som en del av oppdragsporteføljen og konfliktspekteret de skal kunne håndtere. Fokuset ser ut til å fortsatt være innenfor «tradisjonell krig», selv om erfaringer ifra Afghanistan knyttet til utfordringer i stabiliseringsoperasjoner er tatt med og satt inn i en politisk kontekst. Utfordringene er at de militære sjefene blir overlatt til å tolke «signalene» og får overlatt ansvaret for samhandlingen, uten en doktriner tilpasset de etter hvert mange fredsstøtteoperasjonene.

2.3 CIMIC

Tittelen på oppgaven gjenspeiler et utsagn, angående funksjonen CIMIC¹⁵, som er et militært begrep for både en stabsfunksjon, men også arbeidsoppgaver knyttet til sivilt-militært samarbeid. Dette sivil-militære samarbeidet har tradisjonelt blitt mest benyttet i enten fredstid eller i ulike fredsstøttende operasjoner i den lavere enden av konfliktskalaen. Slik sett er det naturlig å tenke seg at CIMIC funksjonen bør ivaretas automatisk i en stabiliseringsoperasjon. Selv i en høyintensitetskonflikt i Norge finnes det et stort behov for et sivilt-militært samarbeid, har Gjørsv, J. (2013) konkludert med i sin masteroppgave.

Men CIMIC ble nødvendigvis ikke ivaretatt automatisk, eller i hvert fall ikke av personell med dybdekompetanse innen fagfeltet, i stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan. Dette avsnittet er ikke ment å være utdypende på noen måte i forhold til hva CIMIC er, og hvordan CIMIC ble benyttet eller ikke benyttet i Afghanistan, men nærmere å se på betydningen av CIMIC som funksjon, for derigjennom å vite hva man også mister hvis man utelukker dette. Sagt med andre ord, hvis man tar med verktøykassa, men legger igjen bevisst skrujernet, kan det være en del av jobben man ikke får gjort eller gjort like vellykket.

I Forsvarets fellesoperative doktrine fra 2007 (FFOD 2007) har denne adoptert NATO sin tilnærming (AJP-3.4.9¹⁶) til hvordan CIMIC skal være en støttefunksjon for både sjefen og oppdraget med hovedfokus på følgende tre funksjoner; Sivil-militær liasonering, støtte til styrken(e), og støtte til sivile aktører og deres miljø. FFOD (2007) peker vider på at CIMIC som funksjon har økende relevans i operasjoner, det fokuserer på de langsiktige målene og er en veldig viktig funksjon for alle operasjoner (Gjørsv G. H., 2014, ss. 97-98). I den nyere utgaven av den fellesoperative doktrinen, (FFOD 2014), er fortsatt CIMIC nevnt som en støttefunksjon og hovedfokusområder videreført. Men det kan tolkes som at betydningen av CIMIC er redusert (punktet om at CIMIC har en økende relevans er tatt bort), og man har valgt å oversette CIMIC, til sivilt-militært samvirke, med en fotnote om at samvirke er valgt for å skille CIMIC ifra sivilt-militært samarbeid innenfor totalforsvarskonseptet, og for å finne et ord som er «sterkt» nok til å beskrive samarbeid, (Forsvaret, 2014, s. 159). I rammen av totalforsvarskonseptet, dvs i operasjoner i Norge, skal sivilt-militært samarbeide være et sektorovergripende samarbeid ledet av ledet av norske politiske myndigheter, (Forsvaret, 2014, s. 160). Her kan dette tolkes som viktigere og lettere å få til, enn med CIMIC i

---

¹⁵ CIMIC: Civilian-Military Cooperation

¹⁶ AJP-3.4.9; Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. Brussels, NATO Standardization Agency.

stabiliseringsoperasjoner, hvor det er en underliggende tone i «samvirke-begrepet» om at samarbeid har man erfaringsmessig ikke fått til eller ikke får lov til å gjøre. Spørsmålet man kan stille seg igjen, er hvorfor skal vi vektlegge oppgaver og prosedyrer forskjellig, ved operasjoner i Norge eller i stabiliseringsoperasjoner ute, samt hvis sivilt-militært samarbeid er et sektorovergripende politisk anliggende, hvorfor gjøres dette da ikke i de operasjonene Norge også deltar i ute, spesielt ved stabiliseringsoperasjoner hvor andre virkemidler enn de militære er de mest vesentligste?

Gjørsv, J. (2013) peker i sin oppgave på at CIMIC skal brukes ved alle typer NATO operasjoner, selv om det tradisjonelt har vært større CIMIC involvering i blant annet stabiliseringsoperasjoner. Videre sier han at NATO stadfester at alle militære sjefer må ta inn over seg politiske, sosiale, økonomiske, kulturelle, miljømessige og humanitære faktorer når militære operasjoner planlegges, og at de sivile aktørene vil blant annet ha sine egne mandater og målsetninger som innvirker på de militære sine aktiviteter. (Gjørsv J. , 2013, s. 26).

Derimot definerer Forsvaret CIMIC, i sin landdoktrine (FDLO) for taktisk nivå, på følgende måter:

«CIMIC som den støtte, sivile og militære aktører gjensidig iverksetter for å løse hverandres oppdrag under fred, krise og krig. Videre er hensikten med CIMIC, å oppnå et funksjonelt samarbeid mellom sivile myndigheter og militære styrker som et nødvendig grunnlag for å sikre effektiv planlegging, forberedelser, støtte til og gjennomføring av militære operasjoner. Under fredsstøttende operasjoner utvides funksjonen til også å omfatte samarbeid med NGO/ GO/ IO og andre internasjonale aktører, organisasjoner og lokale myndigheter.» (Forsvaret, 2004, s. 155)

Et interessant trekk med sistnevnte definisjon ifra landdoktrinen er at det skal være et gjensidig forhold mellom de militære og sivile aktørene. Dette gjensidige forholdet syntes ikke å være tilstede i Afghanistan, alle ønsket å koordinere men ingen ønsket å la seg koordinere (Gjørsv G. H., 2014). Ansvarer for å skape denne gjensidige arenaen for et sivil-militær støtte til operasjonen, ikke bare isolert til Afghanistan men generelt i fred, krise, krig hjemme og ute, burde ligge på politisk nivå.

FDLO (Forsvaret, 2004, s. 156) fokuserer videre på at CIMIC-aktiviteter innrettes mot å oppnå operasjonsmessige fordeler for egen avdeling, øke sikkerheten for eget personell og skape tillit hos lokale myndigheter og befolkning. Men også at CIMIC kan bidra til å redusere virkningen av lokalbefolkningens involvering i operasjonsområdet eller manglende samarbeid som følge av operasjonene. Til slutt vil CIMIC kunne bidra til at måltutvelgelsesprosessen (targeting) evalueres utefra et sivilt perspektiv, både i forhold til folkeretten/konvensjoner men også i forhold til den militære og sivile nytteverdien, på kort og lang sikt. Det doktrinen sier her, kan være med å underbygge en holdning om at CIMIC gjøres utefra militære behov.

Fordelene med CIMIC, gitt at man hadde fått det til i henhold til intensjon i doktrinen, synes åpenbare når man leser definisjonen. Det finnes også en rekke områder hvor gjensidig støtte mellom sivile og militære aktører for å løse hverandres oppdrag i fred, krise og krig også fungerer relativt knirkefritt, som for eksempel med politi, fylkesmenn og sivilforsvaret i fredstid hjemme i Norge. Hvorfor lykkes man tilsynelatende da ikke i Afghanistan, og kan erfaringene herifra bidra til å skade CIMIC som funksjon og omdømme generelt sett?

Kan CIMIC være negativt?

Hovedutfordringene for CIMIC i en norsk kontekst har først og fremst grobunn i et for stort fokus på prosjekter, enn det CIMIC doktrinen tilsier. Prosjekter som utlevering av mat, tepper og klær til lokalbefolkningen, bygging av skoler, sykehus og brønner, er noe som normalt hører til og gjennomføres av humanitære organisasjoner. Dette fokuset på prosjekter kunne la seg utvikle på grunn av både tilgjengelige midler ifra Utenriksdepartementet rutet via forsvaret, men også et behov ifra politisk hold om å vise frem synlige bevis på suksess i Afghanistan, både overfor afghanere, men også det norske folk, (Gjørsv G. H., 2014, s. 99). I tillegg har forsvaret, både i tråd med ISAF's strategi for opprørsbekjempelse og blant annet amerikanske doktriner for opprørsbekjempelse (Counterinsurgency), brukt egne midler eller samarbeidet med USAID¹⁷ til å gjennomføre blant annet små hurtige prosjekter, for å vinne befolkningens tillit og skape sikkerhet for egne soldater, (US Army, 2006, ss. 5-17).

---

¹⁷ USAID: is the lead U.S. Government agency that works to end extreme global poverty and enable resilient, democratic societies to realize their potential. (www.usaid.gov)

Jeg har selv deltatt på slike oppdrag, i min første kontingent ute og i nær sagt alle provinser i nord-Afghanistan. Hensikten med dette, da jeg var en del av OMLT-teamene, var å promotere den afghanske hæren som var under oppbygning, (winning hearts-and-minds). I ettertid kan jeg se at dette har kanskje konkurrert med humanitære- eller utviklingsorganisasjoner, men samtidig reiste vi rundt til områder hvor «ingen» vestlige hadde vært på flere år. Selv i 2008, syv år etter Talibans fall, kommer ikke hjelpeorganisasjoner til på en fjerdedel av det afghanske territoriet, og får ytt humanitær bistand, (Rieker & Carlsnaes, 2009, s. 181). Flere av landsbyene vi besøkte, trodde det var russiske styrker som fortsatt var i landet, og gjensyn med ANA var et av de sjeldne besøkene ifra representanter av sentralmakten. Disse områdene var også relativt usikre, i den forstand at ANA, flere ganger måtte overtales til å dra dit, og kun med vestlig militær forsterkning.

En annen hovedutfordring er at CIMIC har et image-problem, CIMIC har blitt benyttet hovedsakelig til å støtte oppunder prosjekter (med midler ifra utenriksdepartementet), enn å fokusere på de oppgavene de skal ha i henhold til doktrinen, som er liasonering, informasjonsinnhenting og deling, sivil situasjonsforståelse, bidra i operasjonsplanlegging og rådgiver for sjefen, (Gjørsv G. H., 2014, s. 101). Videre har CIMIC personell blitt sett på som (for) god-hjerta offiserer, som er opptatt av myke verdier og sivilbefolkningens behov kontra krigerferdigheter og tradisjonell sikkerhet. At sivile instanser, humanitære organisasjoner og sivile respondenter også opplever CIMIC (les; militære koordineringstiltak) som problemfylt og et onde, kan også synes naturlig i lys av 1) CIMIC doktrinen ikke ble utøvd i henhold til intensjonen, 2) CIMIC var i direkte konkurranse med humanitære oppdrag (og midler ifra utenriksdepartementet), 3) CIMIC funksjonen ikke var tilstede i PRT'en før i 2011 og 4) man ikke hadde et overordnet koordinerende organ, som sørget for koordinering mellom de militære og sivile aktørene, men hvor dette ble overlatt til aktørene selv.

Videre er min erfaring at styrkebidragene til Afghanistan settes på bakgrunn av økonomi, som gir at visst antall soldater på bakken, kontra fokus på hvilke oppgaver som skal bli gjort. Til tider gir dette seg mangelfulle og unaturlige strukturelementer, som må skreddersys i hvert enkelt tilfelle, og i denne eksersisen forsøker man å kutte støttefunksjoner i stor grad. Et eksempel på en slik støttefunksjon kan være CIMIC, som blir bevisst kuttet, for å gi et maksimalt antall «operative» soldater på bakken. Hvorvidt dette er produktivt i forhold til de kompliserte oppgaver som skal løses i en stabiliseringsoperasjon, er diskutabelt.

En tredje utfordring er at CIMIC allerede gjøres av «alle», eller kan gjøres av «alle». Gjerv G. H., peker på i sine funn at svært få, selv i militæret, har kunnskap om verken CIMIC eller CIMIC doktrinen og at det er en holdning til at «alle» kan gjøre CIMIC oppgaver uten nødvendigvis forutgående spesifikk trening eller utdanning. En rekke «CIMIC» aktiviteter ble gjennomført i Afghanistan, og selv i PRT Meymanah, uten at det var en dedikert offiser til denne posisjonen før i 2011. Gjerv peker videre på at blant annet MOT'ene,¹⁸ ble av mange ansett som både de som hadde de nødvendige militære ferdighetene og som utførte i praksis mange av de oppgavene som tillegges CIMIC doktrinært, (Gjerv G. H., 2014, ss. 103-104).

Min egen erfaring knyttet til at CIMIC gjøres av «alle», er at det var flere og kanskje til tider svært mange, deriblant PRT sjefene som pleide kontakten utad og enten påtok seg rollen eller måtte gjøre det i mangel av en dedikert CIMIC offiser. Jeg ønsker ikke å spekulere i dette personellets kompetanse knyttet til CIMIC nærmere, annet enn at det er nærliggende å tro at den nok både var mangelfull og tilfeldig. Videre vil det være problematisk å ha mange hatter, særlig i tilknytning til CIMIC rollen; Satt litt på spissen, hvis du skal prøve og bry deg oppriktig om sivilbefolkningens behov den ene dagen, og gjennomføre et angrep mot opprørere den andre dagen i et ikke-konvensjonelt scenario som Afghanistan, blir det svært vanskelig. Du ender bokstavelig opp, med å rådgive deg med deg selv.

---

¹⁸ MOT: Mobile Observation Team, hovedsakelig tungt bevæpnede små lag, som kom ifra enten Etterretningsbataljonen eller Kystjegerkommandoen.

Sammendrag CIMIC:

I dette kapittelet har jeg både sett på definisjonene av CIMIC, i forsvaret og i NATO sine doktriner, og de fordeler og ulemper med CIMIC som funksjon gir i stabiliseringsoperasjoner. FFOD (2014) er i tråd med NATO sine doktriner innenfor CIMIC feltet, men har en oppsiktsvekkende endring ifra 2007-utgaven, nemlig at punktet om at CIMIC har en økende relevans i alle operasjoner er fjernet. Dette på tross av at den fellesoperative doktrinen ifra 2014, erkjenner i mye større grad enn tidligere doktriner, at fremtidens operasjoner er kompliserte sammenvevede hendelser. Videre ser den fellesoperative doktrinen ut til å ha et skarpt skille mellom sivil-militært samarbeid ved fred, krise og krig i Norge, og hvilken ambisjon man ser for seg at man skal ha ute (i stabiliseringsoperasjoner) hvor sistnevnte antydes å ha en lavere ambisjon, selv om søkelyset på sivilbefolkningens behov når det gjennomføres militære operasjoner uansett burde vært tilstede.

FDLO (2004) beskriver CIMIC feltet godt, men kan synes å være noe optimistisk, sett i lys av erfaringene ifra PRT'en i Afghanistan, vedrørende at CIMIC skal være den gjensidige støtte som sivile og militære aktører iverksetter for å løse hverandres oppdrag i fred, krise og krig. Videre er CIMIC beskrevet i landdoktrinen, slik at den lett kan tolkes i retning av at CIMIC er noe forsvaret gjør for sin egen del for å løse oppdraget og også beskytte den (militære) styrken, kontra å se og hensynta sivilbefolkningen utefra et objektivt perspektiv.

Hvordan CIMIC har blitt praktisert i stabiliseringsoperasjoner på 2000-tallet, og da i særdeleshet i Afghanistan og den «norske» PRT'en i Faryab, har medført at det har vært reist mye kritikk til CIMIC som funksjon fra en rekke humanitære organisasjoner og senere politisk hold. Denne kritikken kan oppsummeres i korthet til at CIMIC medførte en rekke (humanitære) prosjekter som burde vært gjennomført av andre enn militære, at CIMIC er uglesett både internt i forsvaret men også utenfor forsvaret, og til slutt at det som var CIMIC oppgaver som skulle gjøres av fagpersoner har blitt overtatt av mange andre med mer eller mindre forståelse for CIMIC. Men manglende utdanning og ubevisst praksis innenfor CIMIC funksjonen har gjort at denne har tidvis skapt både en uheldig rolleblanding og et samarbeidsproblem med sivile. Forsvaret har stor nytte av å samarbeide med.

Selv om utfordringene til CIMIC er flere, som jeg har pekt på her, undergraver dette ikke at CIMIC fortsatt er en doktriniell oppgave og stabsfunksjon som forsvaret har vedtatt at de skal videreføre, jamfør FFOD (2014). Farene ved å utelate CIMIC er blant annet at de militære sjefene ikke i like stor grad får tatt inn over seg blant annet de sosiale, kulturelle, og humanitære faktorene når de planlegger og gjennomfører operasjoner.

2.4 Den norske modellen

Som forrige kapittel viste, hadde forsvaret doktriner og funksjoner (CIMIC) som skulle ivareta koordineringen mellom en sivil og en militær komponent i en stabiliseringsoperasjon, selv om nødvendigvis ikke doktrinen ble fulgt helt ut og funksjonen CIMIC utnyttet eller utnyttet på riktig måte. Da CIMIC personellet dro hjem ifra Afghanistan i 2004, og PRT Meymanah som var norskledet ble opprett, ble ikke CIMIC funksjonen besatt, dette kan blant annet skyldes at «den norske modellen» ble innført av Stoltenberg regjeringen 2006, OSLO guidelines (Gjørsv J. , 2013). Dette kapittelet søker å finne definisjonen på hva «den norske modellen» er for noe, og kortfattet, hvilke fordeler og ulemper denne «modellen» representerer, og hvorvidt denne «modellen» har bidratt til en redusert betydning for CIMIC i forsvaret.

Det er politisk nivå som beslutter om og eventuelt i hvilke operasjoner forsvaret skal delta eller ikke, og i så måte, som offiser, er det derfor like naturlig å søke og forstå de politiske hensiktene bak våre operasjoner og hvordan de ønskes gjennomført. Samtidig er det prisverdig når erfarne offiserer er villig til å debattere og belyse saken ifra andre vinkler, (ref #1; Rune Solberg – Bistand på ville veier). Det er vel så viktig å studere de erfaringene ifra moderne konflikter på samme måte som man studerer slaget i Stalingrad. Studiet og debatten rundt «den norske modellen», er å studere og bidra i debatten av militære operasjoner satt i en politisk kontekst for nåtiden.

Det er to dokumenter som er sentrale i forklaringen av hva «den norske modellen» er, og hvordan den har fått utvikle seg, som kan sies å være en videreutvikling av Oslo guidelines som kom i 2006. Det første dokumentet er stortingsmeldingen om «Norsk humanitær politikk» (UD, 2009) og den andre er stortingsmeldingen om «Faryab strategien» (Regjeringen, 2009) med bakgrunn i blant annet en humanitær rapport for 2008 (Afghanistan – Humanitær rapport for 2008, (UD, 2009)). Disse dokumentene samlet sett danner «den norske modellen», som legger opp til et klart skille mellom «politiske aktører» og «humanitære aktiviteter» i operasjonsområdet. Modellen er for det første verken en modell i ordets rette forstand, men nærmest en legitimering av en politisk ideologi, og for det andre en tolkning og praktisering av spesielt CIMIC, i forhold til CIMIC doktrinen og rom for forbedring denne hadde hatt i rammen av militære operasjoner (Gjørsv, 2014:84).

I så måte må «den norske modellen», det vil si en politisk føring for å ha et klart skille mellom militære og sivile aktørers aktiviteter i operasjonsområdet, i praksis si en korrektiv instruks (fra Utenriksdepartementet) overfor forsvaret (lokalt i Afghanistan). Daværende utenriksminister Barth Eide bekrefter også i sine uttalelser (ref #2 Staveland, L.I. – Dette ble gjort feil i Afghanistan), at den norske modellen er «noe de fleste humanitære organisasjoner i likhet med Norge» er enige om. Påfallende nok har man ifra forsvarets sin side vært taus om hvorvidt «den norske modellen» er hensiktsmessig for oppdragsløsningen eller ikke (Gjørsv G. H., 2014, s. 93), og forsvarets doktriner er ikke endret innenfor blant annet beskrivelsen av CIMIC funksjonen, ei heller nevnes «den norske modellen» direkte i forsvarets doktriner, bortsett ifra det man kan tolke ut av det doktrinielle grunnlaget i FFOD (2014, kapittel 2).

På den andre siden har man for kriser og krig i Norge, lagt vekt på å øke den gjensidige støtten og samarbeidet mellom forsvaret og det sivile samfunn, for en mest mulig effektiv ressursbruk, da også blant annet operativ innsats, (FD, 2012, s. Kap 3.6). Det kan synes som om det er en uheldig inkonsistens mellom Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, vedrørende sivil – militært samarbeid og innsats generelt sett. Eller at man ønsker å skille i større grad mellom dette ute i stabiliseringsoperasjoner, kontra hva man skal gjøre ved en eventuell krise, krig konflikt hjemme i Norge. Denne inkonsistensen treffer tilslutt oppdragsløsningen på bakken (taktisk nivå), selv om man aldri så gjerne ønsker å kun se dette på politisk eller operasjonelt nivå. Dette ble understreket av daværende utenriksminister Espen Barth Eide, som i 2011, uttalte at koordinering på taktisk nivå (i Afghanistan) ikke var interessant, men at fokus skulle ligge på politisk og strategisk nivå (Gjørsv, 2014:6).

Den norske modellen, kan sies å ha sine positive fordeler som en politisk ideologi hvor den søker å oppnå at Norge (og regjeringen) fremstår som en humanitær stormakt og en humanitær politisk aktør, men kanskje først og fremst har til hensikt å verne om det humanitære rommet i en konfliktsituasjon (Gjørsv G. H., 2014, s. 82). Norge har en lang utenrikspolitisk tradisjon for å være en stor humanitær bidragsyter, noe som i seg selv er meget bra, og som vi har all grunn til å være stolte av. Den norske modellen representerer en form for klassisk humanitarisme, hvor hovedprioriteten er å berge liv uavhengig av den politiske konteksten, mens den på andre områder også bærer preg av ny-humanitarisme hvor man blant annet også skal promotere menneskerettigheter og demokrati, (Gjørsv G. H., 2014, s. 83). Denne form for humanitarisme blandet inn i en statlig politisk agenda, er kontroversiell og ikke uten dilemmaer, men denne oppgaven avgrenser seg til å ikke drøfte dette videre her.

Som en politisk ideologi, ble også den norske modellen, et grunnlag for tolkning. Og den ble tolket som «fanden på veggen», med en spissere formulering som kom i Faryab strategien i 2009, det vil si at det skulle vær ett klart skille mellom både det norske militære og de politisk sivile aktørene som begge representerte den norske regjeringen, og ett skille mellom militær innsats og humanitær bistand, og implisitt at den militære komponenten ikke skulle drive med CIMIC. Et eksempel på hvordan dette utartet seg i praksis, er at forsvaret blant annet kuttet sin støtte og ekspertise til det lokale sykehuset i Faryab, med bakgrunn i instruksjonen om å skille mellom militære og sivile aktiviteter, (ref #4 Staveland, L. I. – Forsvaret vil ikke lenger ha leger ved afghanske sykehus). Før planlagt tid, avslutter brått forsvaret et mangeårig samarbeid, som har høstet mange gode tilbakemeldinger i NATO og framstod som en mal på hvordan sivilt-militært samarbeid kunne utføres.

Utfordringene for den norske modellen kan deles inn i tre hovedelementer; for det første er den norske modellen inkonsistent med den PRT strategien (lokalt) og ISAF strategien (nasjonalt) om en helhetlig tilnærming vedrørende humanitær og utviklingshjelp, som igjen bygger oppunder opprørsbekjempelesstrategien (COIN) for å skape sikkerhet i Afghanistan. For det andre medfører den norske modellen at «sivile» og «militære», blir satt som opponenter mot hverandre, og hvor det militære bidraget ikke skal delta i sivile aktiviteter og ha så lite kontakt med sivile som mulig. Og for det tredje, torpederte den norske modellen, de spede forsøk på koordinering, og endte opp med at alle ønsket en koordinering av innsatsen, men ingen ønsket å la seg koordinere.

Den første utfordringen er at, den norske modellen, fremstod som inkonsistent med den helhetlige tilnærmingen vedrørende humanitær- og utviklingshjelp som NATO ønsket både lokalt i Faryab og Afghanistan for øvrig, (Hanssen, s. 240). I denne sammenhengen er dette punktet spesielt viktig i forhold til at Internasjonal humanitær lov (IHL), ikke begrenser bruk av militær innsats i krisesituasjoner, men faktisk også forplikter alle til å bidra med hjelp, (Gjørsv G. H., 2014, s. 82). Når stortingsmeldingen også erkejnner dette, men eksemplifiserer med for eksempel hjelp ved naturkatastrofer etc, så medfører dette at situasjonen i Afghanistan blir et tolkningsspørsmål, og at man i liten grad tar høyde for hvor på konfliktskalaen man befinner seg, mellom en fredsopprettende, stabiliserende eller fredsbevarende tilstand.

På denne måten kan man si at norske politikere gjennom den norske modellen, gjorde det svært vanskelig å være sjef for PRT Meymanah, ved at de ga politiske føringer for hvordan oppdraget skulle løses, som var i strid med ISAF strategien (Gjørsv G. H., 2014, s. 12). Norske politikere implementerte en strategi for det sivil-militære samarbeidet lokalt, uten at det ble forankret på overordnet nivå (nasjonal modell for Afghanistan, og enighet i NATO). Den «humanitær-idealistiske modellen» som er både uklar og lite tydelig, blir overlatt til de lokale utførende ledd å ivareta (i praksis PRT sjefen), (Gjørsv G. H., 2014, s. 15). Det medførte også at der hvor militær innsats kunne bli benyttet til nødhjelp eller oppdrag i gråsonen mellom humanitære oppgaver og militære fordelaktige oppgaver, ikke ble benyttet fordi det ble så politisk betent og vanskelig å tolke hvilke oppdrag var «innenfor og utenfor» den norske modellen, (ref #5, Dragnes, Kjell – Humanitære soldater).

Den andre utfordringen, at den norske modellen medfører at sivile og militære blir satt som opponenter mot hverandre, og hvor det militære bidraget ikke skal delta i sivile aktiviteter og ha så lite kontakt med sivile som mulig, må kunne sies å ha påvirket måloppnåelsen i stabiliseringsoperasjonen direkte. Måloppnåelsen i seg selv er et tema i kapittel 4, men daværende opposisjonspolitiker Ine-Marie Søreide Eriksen, nå forsvarsminister, mente i 2010 at utviklingen i Afghanistan gikk i feil retning og at samarbeidet mellom de norske bidragsyterne i PRT'en (militære og sivile) var dårlig, og at dette hadde en direkte effekt på muligheten for å bidra til sikkerhet, stabilitet og utvikling i Afghanistan. Hun fremhevet behovet for en ny felles strategi på alle nivåer, (ref #3 Søreide, I. M. – En samlet strategi).

Den tredje utfordringen, at «den norske modellen» torpederte de spede forsøk på koordinering av innsatsen, kan empirisk stadfestes både av oss som var der igjennom flere perioder, men også av blant annet utenforstående, (ref #3 Søreide, I. M. – En samlet strategi). Selv om stortingsmeldingen om Norsk humanitær politikk, la opp til «et tett samarbeid – men et klart skille av roller», (Gjørsv G. H., 2014, ss. 83-88), ble praksisen snarere hverken tettere samarbeid eller en koordinering av innsatsen. Itillegg ble alle sivile, inkludert dem som hadde de samme politiske målsetningene som de militære, inkludert i den «humanitære-sfæren» (de snille) og skulle distanseres ifra de militære (de slemme). Den norske modellen underbygger og forsterker herved tesen om at CIMIC har et image-problem, som nevnt som en av utfordringene rundt CIMIC i forrige kapittel, og også underbygget i studien «Soldiers or Saints», (Kristoffersen, 2006, s. 26).

«Den norske modellen» slik den ble tolket og praktisert lokalt, vil si den politiske føringen om å skille mellom militære operasjoner og sivil bistand i Afghanistan, ble et veiskille i norsk militær tenkning, kanskje ikke bare for stabiliseringsoperasjoner og i utøvelsen av militære operasjoner i Afghanistan, inntil «den norske modellen» nyanseres eller reverseres. Grunnen til at det stilles spørsmålstegn både ved om dette har gyldighet kun i stabiliseringsoperasjoner, eller bare i Afghanistan, er først og fremst at «den norske modellen» ikke har vært prøvd ut i andre typer operasjoner eller andre steder i tilsvarende grad i ettertid. Forsvarsdepartementet og forsvarets ledelse synes også å være helt taus om problemstillingene (Gjørsv G. H., 2014, s. 93), og nåværende forsvarsminister Søreide Eriksen, som den gang mente at «modellen» trengte å nyanseres, virker tilsynelatende heller ikke så opptatt av dette lengre. Utfordringen er at vi da ikke har tatt lærdom av de erfaringene vi identifiserte, og har utviklet dette videre, som gjør forsvaret og forsvarets offiserer (og sivile aktører) bedre i stand til å gjennomføre hverken stabiliseringsoperasjoner eller sivilt-militært samarbeid, til det bedre for felles måloppnåelse senere.

Sammendrag «den norske modellen»:

I dette kapitlet har vi sett at «den norske modellen», ikke er en modell i ordets rette forstand, men nærmere en politisk ideologi som fremstiller Norge som en humanitær stormakt. Samtidig bidro Norge som nasjon med militære styrker til en stabiliseringsoperasjon i Afghanistan blant annet for å forsvare ett sett med humanitære verdier, men hvor det etter hvert fremkommer en rolleblanding, og hvor den militære CIMIC funksjonen blir tildelt mesteparten av denne kritikken for rolleblanding.

«Den norske modellen» hadde til hensikt å lage et klart skille mellom politiske og sivile aktørers innsats i Afghanistan generelt, og i den «norske» provinsen Faryab spesielt. Den norske modellen kan sies at ble en del av konteksten og rammebetingelsene de militære operasjonene i Afghanistan for Norge sin del, skulle gjennomføres etter. Og hvor den norske modellen fremkommer som en kritikk av forsvarets CIMIC funksjon, og implementeres uten videre innsigelser ifra forsvarets sin side med de konsekvenser det får for forsvarets evne til å bruke halvparten av verktøykassen, nemlig de ikke-voldelige virkemidlene, som er spesielt egnet i en stabiliseringsoperasjon og i tråd med doktrinene for opprørsbekjempelse.

Men den norske modellen skapte også ett opponent forhold mellom de militære og sivile aktørene i Faryab, inklusiv også sivile aktører som var sendt ut av det politiske Norge, som sammen skulle ha dannet grunnlaget for en helhetlig tilnærming. Denne helhetlige tilnærmingen er tilsynelatende ikke alle partene enige i, og det er her en større politisk involvering og styring, helt ned på taktisk nivå hadde vært nødvendig. Nærmest for å forsvare at dette ikke ble gjort, ble «styringen» holdt på politisk nivå.

De langsiktige konsekvensene av «den norske modellen», og den politiske korreksjonen av CIMIC begrepet (riktig eller ikke riktig) kan i hvert fall bli ensbetydende med at sikkerhet for lokalbefolkningen og andre forhold knyttet til sivil-militære samarbeidsformer holder forsvaret seg langt unna i fremtidige stabiliseringsoperasjoner, eller som man omtaler blindgjengere¹⁹ i forsvaret; **«Ikke rør dem – selv ikke med en pinne».**

---

¹⁹ Blindgjenger: Blindgjengere er ammunisjon som etter å ha blitt utskutt eller på andre måter forsøkt omsatt, ikke har fungert normalt i forhold til sin virkemåte.

3.0 «CIMIC driver vi ikke med» - en observasjon!

Jeg har i de foregående tre kapitler sett på utviklingstrekk ved stabiliseringsoperasjonene som forsvaret blir sendt ut på, hvordan CIMIC har blitt praktisert og sist men ikke minst «den norske modellen» hvis hensikt var å skille mellom militært og humanitært arbeid i Afghanistan. Disse tre temaene, som egentlig er store nok i seg selv, danner grunnlaget for et utviklingstrekk jeg oppfatter i forsvaret, nemlig at i planlegging og gjennomføring av operasjoner blir det mer og mer vanlig å unngå alle felter som berører sivil-militære forhold, med de ulemper dette medfører. Dette kan være en svært uheldig utvikling, som forverrer enn snarere forbedrer ikke bare fremtidige militære stabiliseringsoperasjoner, men bruk av militærmakten generelt sett.

Observasjon til bekymring:

Under en større militærøvelse høsten 2015, hvor Brigade Nord som høyeste norske landmilitære element, inngikk i en større multinasjonal NATO-styrke som øvde planlegging og gjennomføring av operasjoner uten avdelinger fysisk på bakken, ble jeg vitne til det jeg i kapittel en beskrev som, at norske militære ledere ikke valgte å ta standpunkt i et politisk minefelt, som alt relatert til sivile forhold har blitt.

Scenarioet for øvelsen var riktignok ikke Afghanistan relatert, men en NATO artikkel 5, fredsopprettende operasjon med en regulær motstander, og hvor den norske brigaden inngikk i en multinasjonal styrke til støtte for et annet fiktivt NATO land, og hvor flere av insidensene blant annet den norske brigaden måtte håndtere kan sammenlignes blant annet med dem vi finner i Afghanistan. Rent konkret baserer bakgrunnen for oppgaven seg på gjentakende observasjoner i løpet av denne øvelsen hvor de sivile faktorene, sivilbefolkningen i operasjonsområdet og sivile forhold i målutvelgelsesprosessen i liten grad blir tatt hensyn til. Dette kulminerer i at en større flyktningestrøm beveger seg inn i det militære operasjonsområdet for Brigade Nord, og er i ferd med å true oppdraget brigaden er satt til, og på spørsmål om hva den norske brigaden har tenkt å gjøre med denne utfordringen, blir det svart ifra sentralt hold: «CIMIC driver vi ikke med». Observasjonen er bevisst generalisert til en viss grad og anonymisert fordi også sentrale kilder i forsvaret ikke vil uttale seg i offentlighet om CIMIC lengre, (Gjørsv G. H., 2014), mens utsagnet «CIMIC driver vi ikke med», er ordrett – og den sentrale observasjonen her).

Ifra våre allierte i NATO under denne øvelsen, og hos styrkesjefen for avdelingen som brigaden deltok i, skaper den norske holdningen sterk furore. Det videre utspillet rundt dette er ikke det sentrale her, det sentrale her er at CIMIC og alle forhold knyttet til sivilbefolkningen og sivile aktører har blitt et destruktivt minefelt for norske militære ledere.

Ikke tro mot våre egne doktriner?

Den nye fellesoperative doktrinen presiserer begrepene (1) *enhetlig innsats, enhetlig kommando og enhetlig hensikt*, og (2) *beskyttelse av sivile*, som noen av prinsippene når militærmakt nyttes i utenlands operasjoner, men når forsvaret samtidig ikke presenterer gode verktøy for å håndtere CIMIC i en stabiliseringsoperasjon eller hvordan forsvaret skal håndtere opprørsbekjempelse (til sammenligning med amerikanske doktriner, (US Army, 2006)), virker disse begrepene som preventive forsiktige tilnærminger til et problemfelt forsvaret unngår å ta tak i. Den som leser doktrinen vil først og fremst unngå å gjøre feil, heller enn å gjøre det som måtte være riktig.

Så er det slik da at (heller har det blitt slik) at CIMIC driver forsvaret ikke med? Operasjoner i rammen av Brigade Nord, er det vi på militært kaller taktisk nivå. Å generalisere utefra denne observasjonen, om at Brigade Nord, som øverste taktiske landkomponent ikke driver med CIMIC, vil ergo si at CIMIC ikke benyttes (lenger) som verktøy på taktisk nivå i hæren, med de følger dette har for å kunne liasonere mot sivile organisasjoner, hensynta sivilbefolkningen i operasjonsområdet fullt ut og ikke minst at militære og sivile aktører gjensidig støtter hverandre i oppdraget som skal gjennomføres. Det vil i så fall bety, slik jeg ser det, at Brigade nord ikke operer i tråd med våre doktriner, hvis uttalelsen representerer den generelle holdningen. Noen av oppgavene i CIMIC-porteføljen kan dog, gjennomføres av andre eller gjennomføres i noe større grad ubevisst gjennom operasjonen, men kan da ikke lenger sies å være satt i et system eller gjennomføres som en del av en helhetlig tilnærming og oppdragsløsning. Videre kan det hende at avdelingen her fortsatt nytter sivil-militære samarbeidsformer i fred, krise og krig i forsvaret av Norge (slik FFOD 2014 legger opp til i totalforsvarskonseptet), men velger unngå det i NATO operasjoner, og da eventuelt i fremtidige stabiliseringsoperasjoner på grunn av føringene ifra «den norske modellen».

Vi kan derimot ikke utefra denne observasjonen si at forsvaret som helhet, ikke driver med CIMIC. Det kan fortsatt drives CIMIC på et høyere nivå, det vil si på det operasjonelle nivået, og i tråd med doktrinen for fellesoperativt (operasjonelt nivå). Men forsvaret er en sterkt hierarkisk organisasjon, på godt og vondt, som gjør at hadde høyere nivå (FOH²⁰) gitt ordre og føringer om at CIMIC funksjonen og CIMIC relaterte oppgaver skulle gjennomføres spesifikt også i utenlands operasjoner, hadde Brigade Nord måttet forholde seg til dette. I dette eksempelet var Brigade Nord en underavdeling av et annet NATO hovedkvarter, og i NATO operasjoner er det NATO doktriner som Norge må forholde seg til (Forsvaret, 2004, s. 73), selv om de ulike nasjonene i alliansen eller i koalisjoner av frivillige kan sette ulike begrensninger på bruk av militærmakten, såkalte «caveats». Men pr dags dato har ikke Norge definert CIMIC eller «militarisert bistand» som en form offisiell «caveat» (noe som hadde gjort det krystallklart). Restriksjoner på bruk av militærmakten er normalt ikke veldig godt mottatt i NATO alliansen, og ville derfor satt Norge i et dårlig lys, (Hanssen, s. 247). I stedet er «den norske modellen» blitt nærmest en uoffisiell «caveat», som er gitt til de militære styrkesjefene å tolke.

NATO sin doktrine for CIMIC ble allikevel ikke fulgt i dette eksempelet. At Norge på den ene siden stadfester at NATO sine doktriner skal følges i NATO operasjoner og har blant annet ratifisert NATO sin CIMIC-doktrine, (NATO AJP-3.4.9), men på den andre siden velger til dels å se bort ifra dette ved gjennomføring av både stabilitetsoperasjoner og ved trening og øving, gjør doktrinene til et vanskelig veikart å følge for sivilt-militært samarbeid. Som observasjonen viser, tyder dette på at kompleksiteten vedrørende blant annet de humanitære faktorene i denne operasjonen, hverken ble vurdert eller håndtert.

Videre vil en sterkt hierarkisk organisasjon bety, at personell på lavere nivå vil aspirere til stillinger på høyere nivå på sikt. Grunnholdninger som erfart ifra stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan, hvor «den norske modellen» i særdeleshet har påvirket forholdet til CIMIC i negativ retning, får fotfeste på lavere nivå i organisasjonen og vil kunne bli videreført mot høyere nivå. Til en viss grad preger denne negative holdningen til og feiltolkning av man legger i CIMIC allerede hele forsvaret (Opperud, 2015, s. 127), og Norge har gradvis svekket CIMIC funksjoner kontra å fylle dem opp helt ned til bataljonsnivået i henhold til NATO doktrinene, (Gjørsv G. H., 2014).

---

²⁰ FOH: Forsvarets Operative Hovedkvarter

Observasjonen kan i dette tilfelle, også underbygge de endringene som skjer i NATO, det vil si at man søker å komme seg bort ifra eller vegrer seg for å involvere seg i lange fredsstøttende operasjoner, som den i Afghanistan, og ønsker heller å fokusere mot mer rene militære operasjoner av kortere varighet. Vestlige militære synes å unngå rotete og komplekse miljøer, etter erfaring ifra Afghanistan og Irak, og som har hatt begrenset suksess, men går i retning av operasjoner som fokuserer på bruk av makt og minst mulig integrasjon med sivile, (Gjørsv G. H., 2014, s. 11). Dette kan åpenbart bety at politikere, med råd ifra militære beslutningstagere, kan velge å involvere seg i fremtidige operasjoner hvor 1) man bruker militær makt på en hurtig, men med full kraft og 2) med større grad for å lykkes (som luftkrigen over Libya kan illustrere godt, hvor man vant krigen men ettervirkningene kan vise seg å bli katastrofale for Europa, (ref #6 Stanghelle, H. – Vi som ikke liker bomber), på bekostning av andre operasjoner, fordi vi ikke har fått til et velfungerende sivilt-militært samarbeid som synes å være en av suksessfaktorene i fredsstøttende operasjoner (Gjørsv G. H., 2014, s. 102). Generelt kan man si at denne tankegangen finnes i grunnlaget for humanitære intervensjoner generelt sett, hvis de humanitære lidelsene er store nok og en nasjons interesser taler for en intervensjon, så er det faktoren hvorvidt offiseren klarer å omsette de politiske mål om til militær suksess som er avgjørende, (Hjelmesæth, 2015, s. 9).

Dette igjen kan selvfølgelig være utfordrende ved at det kan komme fremtidige stabiliseringsoperasjoner hvor vi må se oss nødt til å delta, selv om vi ønsket oss en hurtig, kraftfull militæroperasjon. Og gjennom dette at forsvaret mister fokus og evne på bruk av spesielt ikke-voldelige virkemidler, som CIMIC og virkemidler presentert i opprørsbekjempelsesdoktrinene, på grunn av at «den norske modellen» krever et så klart skille mellom humanitære og militære bidrag. Utelukkende bruk av de voldelige virkemidlene i stabiliseringsoperasjoner vil kunne virke kontraproduktivt, og fokuset bør ligge på å unngå bruk av vold, så lenge dette er formålstjenlig (Gjørsv G. H., 2014, s. 15). Ett militært bidrag i stabiliseringsoperasjoner, som ikke kan bruke de ikke-voldelige virkemidlene og hvor de voldelige virkemidlene er kontraproduktive, vil bli et bidrag som har mistet sin relevans. De norske militære doktrinene, som fokuserer på bruk av de voldelige virkemidlene, og observasjonene kan tyde på en holdningsendring i offiserskorpset mot å neglisjere de ikke-voldelige virkemidlene. Observasjonen tilsier at når den fellesoperative doktrinen kommer med en «vær-varsom» tilnærming til bruk av ikke-voldelige virkemidler, og de politiske tilnærmingene er såpass spissformulerte som i «den norske modellen», er letteste motstands vei å fokusere på de voldelige virkemidlene.

Observasjonen «Cimic driver vi ikke med», kan også være et uttrykk for et noe utdatert syn på konflikter og sikkerhet i dag. Gjørøv peker blant annet på dette, når hun nevner at en stor del av utfordringen for CIMIC er at både NATO og den norske doktrinen (Gjørøv referer til FFOD 2007), samt at politisk ståsted har et gammeldags syn på konflikter og sikkerhet i dag, (Gjørøv G. H., 2014, s. 103). Fokuset ser fortsatt ut til å ligge, både i mine observasjoner og i doktrinene, innenfor en tradisjonell sikkerhetstankegang, og hvor dagens konflikter kan karakteriseres som enten tradisjonelle/høyintensitetsstrid eller ikke-tradisjonelle fredsstøttende- eller stabiliseringsoperasjoner, og for sistnevnte med irregulære motstandere og/eller asymmetriske trusler. I så måte var observasjonen som hentet utefra motsetningen til et perspektiv, om at dagens og fremtidens konflikter vil kreve ulike tiltak i forhold til kontekst, og at fremtidige konflikter krever både politiske og humanitære tiltak. Spesielt viktig vil dette kunne være å ha et ekstra fokus på beskyttelse av sivile i fredsopprettende operasjoner, hvor intensiteten er såpass høy at de sivile aktørene enda ikke har kommet til for å ivareta de humanitære tiltakene. Et annet trekk ved dagens og fremtidige konflikter, vil være at de militære vil bli holdt mer og mer ansvarlig for sine handlinger, (Gjørøv G. H., 2014, s. 4), som også bør innebære å sikre sivilbefolkningen ifra unødig lidelse. Disse trekkene burde vært mer fremtredende også i forsvarets doktriner, men omtales som «annet enn» krigens tidløse prinsipper²¹ (Forsvaret, 2014, s. 89).

Hvis de nye trekkene ved dagens og fremtidens konflikter skal bli vektlagt i doktrinene fordrer det, at et utvidet sikkerhetsbegrep er med i utformingen og at man erkjenner at nåtidens og de fremtidige konfliktene har skiftet karakter. Det sentrale i et utvidet sikkerhetsbegrep, er at sikkerhetsbegrepet inkluderer flere aktører og flere måter å tenke sikkerhet på, i kontrast til en tradisjonell tankegang hvor staten og det militære er det eneste som skal sørge for sikkerhet. Gjørøv skiller mellom «negativ» og «positiv» sikkerhet, hvor «negativ» sikkerhet er representert ved staten og forsvaret som utøver makt, og som må forstås som «sikkerhet ifra» (en trussel) kontra «positiv» sikkerhet som må forstås som «sikkerhet til» noen hvor ikke-voldelige virkemidler og ikke-statlige aktører inkluderes. Begge disse perspektivene er nødvendig å ta med seg når man setter mennesket, de vi er satt til å forsvare i sentrum (human security), (Gjørøv G. H., 2014, s. 37). Slik sett kan observasjonen i eksemplet, uttalt gjennom «CIMIC driver vi ikke med», også være et uttrykk for «vi» forholder oss kun til vår primære oppgave, les den tradisjonelle formen hvor

---

²¹ Krigens tidløse prinsipper; Definere og opprettholde mål, Enhetlig kommando, Utholdenhet, Kraftsamling, Styrkeøkonomisering, Fleksibilitet, Initiativ og offensiv opptreden, Overraskelse, Operasjonssikkerhet, og Enkelthet. (Forsvaret, 2014)

forsvaret er utsendt av staten for å bruke maktmiddelet, det vil si en form for «negativ sikkerhet» hvor oppgaven og ikke menneskene vi skal forsvare er i fokus. Dette synet på de militære styrkene, som utøvere av en «negativ» form for sikkerhet er da også understreket i «den norske modellen», hvor politisk ståsted i liten grad ser at forsvaret også kan utnytte ikke-voldelige virkemidler, (Gjørsv G. H., 2014, s. 103), spesielt der hvor det humanitære rommet ikke er skapt enda.

CIMIC som funksjon, under et militært mandat, vil kunne være et bidrag i å fremheve det menneskelige sikkerhetsaspektet (human security), som et bindeledd ut til sivile aktører og gjennom dette få med seg verdifull beslutningsstøtte for den militære sjefen, slik at ikke fokuset på sivilbefolkningen blir glemt, (Gjørsv G. H., 2014, s. 18).

Nåtidens og fremtidige konflikter vil skje i relasjon til sivilbefolkningen i større eller mindre grad, enn den metaforiske tradisjonelle stridsvogns duell i et øde slettelandskap. Og at et fremtidig stridsfelt vil preges av mange ulike aktører, inkludert NGO'er, IO'er, GO'er²² og journalister, i tillegg til et mylder av stridende parter. Hvis så er tilfelle og at militærmakten vil i stadig større grad bli benyttet til ikke-tradisjonelle oppgaver (utenriks- og sikkerhetspolitikk utenfor landegrensene), synes forsvarets doktriner å ikke være dekkende. Det er i så fall behov for egne doktriner knyttet til fredsstøttende operasjoner og opprørsbekjempelse (Hanssen, s. 254), som kan sette disse inn i en særnorsk kontekst.

---

²² NGO, IO, GO; Non-Governmental Organisations, International Organisations, Governmental Organisations. Samlebegrep brukt om organisasjoner med ulik grad av tilknytninger, som tradisjonelt er humanitære aktører.

Offiseren har rett?

Hva om observasjonen er et uttrykk for noe som er helt riktig? At norske styrker faktisk ikke skal drive med CIMIC? «Den norske modellen» slik den fremstår nå, er en klar instruks til forsvaret om at det skal være et klart skille mellom humanitær og militær rollefordeling, men legger fortsatt opptil at koordineringen og innsatsen skulle samordnes, (Regjeringen, 2009), og hvor CIMIC her hadde hatt sitt beste rasjonale. Selv om det kan hevdes at «den norske modellen», presentert i Faryab-strategien, litt over halvveis i perioden norske styrker var i Afghanistan, gjelder for dette oppdraget og for den spesifikke konteksten, tyder observasjonen på at instruksjonen gjelder i beste velgående fortsatt. En av årsakene til at instruksjonen om å skille mellom humanitært og militært arbeid i «den norske modellen» fortsatt anses som en korrektiv instruks overfor forsvaret, er at det ikke underveis i Afghanistan-engasjementet ble lagt en strategi ifra politisk hold i Norge, som for eksempel Storbritannia gjorde underveis, (Hanssen, s. 248). Det er for øvrig planlagt at det totale norske Afghanistan-engasjementet skal evalueres og offentliggjøres innen første juni 2016, av et regjeringsutnevnt utvalg, (UD, 2014).

Videre har debatten i media fortsatt vært preget av i større grad å forsvare den politikken som ble ført, enn å evaluere den i lys av reelle resultater, (ref #8 – Staveland 2013: Forbereder seg på historiens dom). Dette taler for at man ifra politisk hold ikke ser ut til å endre kursen. Det er fortsatt svært viktig for Norge å fremstå som en humanitær stormakt. Derfor er det nok en utpreget oppfatning blant offiserer om at CIMIC driver ikke nasjonen Norge med, fordi man har satt likhetstegn mellom CIMIC, bistandsprosjekter som del av opprørsbekjempelsesstrategien (COIN) og humanitært arbeid. *De facto* vi involverer oss ikke sivil-militære relasjoner, og kanskje i enda mindre grad med sivilbefolkningen enn før.

Det at militære styrker ikke skal involvere seg overhodet i humanitært arbeid, og at vi skal ha et klart skille mellom sivile og militære aktører er også helt i tråd med hva som er synspunktet til en rekke norske humanitære aktører, hvor disse ikke ønsker hverken å assosieres med de militære styrkene eller at de militære styrkene er i nærheten av den humanitære innsatsen. Denne distansen anses ifra de humanitære organisasjonene som helt nødvendig for å opprettholde både sikkerheten til sivilbefolkningen og de humanitære aktørene, samt at ved å ikke assosieres med militære styrker klarer man å hegne om sin nøytralitet, (Gjørsv G. H., 2014, s. 141).

Jan Egeland, generalsekretær i Flyktninghjelpen, understreket også i ettertid hvilke negative konsekvenser NATOs involvering i bistandsarbeidet i Afghanistan hadde hatt for det humanitære arbeidet, fordi han mente at de upartiske grensene var blitt visket ut, og gjorde humanitære aktører til fiender for Taliban, (ref #9 - Staveland 2014: Mener militær og sivil sammenblanding i Afghanistan kan sette liv i fare).

CIMIC som funksjon mister dog mye av sin verdi hvis det skal være «vanntette skott» mellom militært og sivilt arbeid, og ingen helhetlig tilnærming annet enn på det overordnede politiske plan. Dette ønsket om «vanntette skott» er reflektert i Faryab-strategien, (Regjeringen, 2009), hvor de sivile elementene planlegges å trekkes ut når sikkerhetssituasjonen tillater det. Videre understrekes det ifra politisk hold, at de militære behovene (oppgaver og bistand knyttet til for eksempel opprørsbekjempelse) er underordnet de politiske (som i bistand og utviklingshjelp generelt), (ref #10 - Zachrisen, Gunnar (2015): Sier nei til humanisert bistand). Dette viser en grunnleggende ulik persepsjon på utfordringene i stabiliseringsoperasjoner, hvor det militære standpunktet tar utgangspunkt i hvordan effektivt bekjempe et opprør, mens det humanitære perspektivet er langsiktig utviklingshjelp og upartiskhet. Tidligere bistandsrådgiver i PRT'en, Hans Dieset, mener også at en bistandstenkning som har til hensikt å skape fordeler for en krigførende part ikke må bli viktigere enn å bekjempe fattigdom på en effektiv måte. Dieset peker videre på hvordan mange kortvarige prosjekter (CIMIC prosjekter) har blitt igangsatt ifra militær side, uten at de militære sjefene har hverken hatt kunnskap eller en langsiktig tanke bak dette, (Zachrisen, Gunnar (2015), noe som til en viss grad kan stemme hvis de militært igangsatte oppdragene har blitt igangsatt med kun en kortsiktig tanke bak, for å redusere opprør der og da. Amerikansk forskning trekker også i tvil, på hvorvidt bistand bidrar til sikkerhet, og da referer man til såkalte kortvarige CIMIC-prosjekter, (ref#12; Aftenposten (2011): Bistand gir ikke økt sikkerhet)

Derfor gitt de politiske signalene både i Faryab-strategien og i uttalelsene ifra politisk hold vedrørende skille mellom militær og sivil rollefordeling, er nok mange enige med uttalelsene om at «CIMIC driver vi ikke med», selv om det fortsatt står beskrevet i forsvarets doktriner. Men da legger man noe feilaktig til grunn, at CIMIC (bare er) en form for kortsiktige bistandsprosjekter.

Har vi et paradigmeskifte i krigens natur? I så fall klarer vi å erkjenne dette?

Observasjonen «CIMIC driver vi ikke med» kan tyde på at man fortsatt ser krigens natur utefra de tidløse prinsippene, og nødvendigvis ikke at man utkjemper en konflikt i en fundamentalt forskjellig politisk kontekst. General Sir Rupert Smith mener at krigen har skiftet karakter. Han mener at dagens og fremtidens konflikter er fundamentalt forskjellig ifra den tradisjonelle «industrielle» krigføringen (Smith, 2008, s. 4). Smith fremhever to hovedpoenger i sin bok (*The Utility of Force*), det ene er at det militære hoved rasjonale er å drepe og ødelegge (kill and destroy) (Smith, 2008, s. 20). Å ta beslutningen om å ta i bruk militære virkemidler, bør tas med henblikk på at det militære virkemiddelet er best til nettopp dette. Brukes ikke de militære virkemidlene til dette, utnyttes hverken potensiale i de militære styrkene eller løsningen av andre oppgaver (som for eksempel humanitære oppgaver) blir nødvendigvis ikke løst på en dertil tilfredsstillende måte (Smith, 2008, s. 12). Grunnen til at militærmakten settes i større grad inn i moderne konflikter, med idealistiske perspektiver, er fordi de er lett tilgjengelige fra myndighetenes side (når man vil vise handlekraft), ikke nødvendigvis fordi militærmakten er det beste verktøyet.

Det andre poenget til Smith, er at når de militære virkemidlene er satt inn i ulike varianter av stabiliseringsoperasjoner (med idealistiske motiver og til ikke alltid like relevante oppgaver, sett ifra ett militært perspektiv), må vi anse de militære operasjonene utefra et paradigmeskifte i militær tenkning som vil vedvare i uoverskuelig fremtid, nettopp at dagens konflikter vil utspille seg blant befolkningen, som sammenvevede politiske og militære hendelser, og som også bare kan løses på denne måten (Smith, 2008, s. 375). Vedrørende de konfliktene vi i dag vil bli satt inn i, må også hensynet til sivilbefolkningen ivaretas i mye større grad, enn ved tradisjonelle «industrielle» militære operasjoner.

Gjeldende doktriner og observasjonen ifra nylige øvelser gjenspeiler ikke at et slikt «paradigmeskifte» i nåtidens og fremtidens konflikter har slått igjennom i Norge, gjeldende doktriner ser ut til å være utdatert eller befinne seg i et limbo mellom sine tradisjonelle oppgaver og et forsvar som tar delvis inn over seg erfaringer ifra de senere tids konflikter. En mulighet for å bøte på dette kan selvfølgelig være å lage egne doktriner for fredsstøttende operasjoner, som studien allerede har vært inne på.

Bortsett ifra at man kanskje ikke har erkjent at nåtidens og fremtidens konflikter fundamentalt har endret karakter, peker Smith på et par andre faktorer som er avgjørende for at man skal lykkes i disse svært kompliserte konfliktene, for det første en felles fiende og deretter at sivilbefolkningen settes i sentrum. Limet i en samlet og helhetlig innsats er at man har definert og er helt klar på hvem som er den felles fienden, og ikke nødvendigvis en ønsket politisk slutttilstand, (Smith, 2008, s. 304). For Norge sin del i Faryab pekes det også på en manglende evne til å definere en felles fiende, og at Norge ikke fremstod som konsekvent i sin samlede innsats, (Hanssen, s. 246). Følgene av dette blir en sammenblanding av hva som er moralsk riktig med hva som er juridisk riktig, og at derfor idealismen får en fremtredende plass istedenfor realismen, (Smith, 2008, s. 386). I Norges oppdrag i Afghanistan blir det lettere å fremstå ifra politisk hold som hjelpearbeider enn som soldat. Men i observasjonen denne drøftelsen bygger på hvor forsvaret opptrer stikk motsatt, man ønsker å fremstå ene og alene å fremstå som soldat (dvs fokus på å løse det militære bidraget) og neglisjerer implikasjonene dette påfører sivilbefolkningen.

I en oppdragsløsning hvor man er realistisk til hva som kan og ikke kan oppnås med militære midler, opptrer konsekvent mot en felles fiende og samtidig setter sivilbefolkningen (de som skal beskyttes) i fremste linje, er i tråd med et oppdatert syn på nåtidens og fremtidens konflikter. I slike konflikter, ifølge Smith, er CIMIC et av de prioriterte oppgavene en militær avdeling kan ha, og ikke en sekundær oppgave, (Smith, 2008, s. 396). I så fall har observasjonen vist at, militærmakten utøves tradisjonelt, og ikke har gjennomført noen dreining mot dagens komplekse konflikter.

Unnskyld, jeg er norsk

Observasjonen knyttet til det standhaftige utsagnet «CIMIC driver vi ikke med», viser et åpenbart motsetningsforhold (med «vi» må forstås; Brigade N, men i en internasjonal kontekst som dette og under en NATO øvelse, implisitt må «vi» også leses som det norske forsvaret), og at CIMIC i både NATO doktrinene og våre egne doktriner ses på som en helt nødvendig støttefunksjon. Hvorvidt CIMIC er en støttefunksjon, eller burde vært en hovedfunksjon ref Smith, skal jeg her og nå la ligge. Årsakene til at «CIMIC driver vi ikke med» er kanskje at det sivil-militære interaksjonsfeltet har blitt så problematisert og polarisert, at det er lettere å gå mot en mer rendyrket kinetisk krigføring (bruk av voldelige virkemidler). Men har da «den norske modellen», og de humanitære aktørenes agenda om et mer rendyrket skille mellom militære og sivile aktører da hatt en motsatt effekt?

At man ikke driver med CIMIC i det hele tatt, ei heller vurderer og søker å oppnå samarbeid med de sivile og sivile aktørene, vil sannsynligvis medføre noen hevede øyenbryn i NATO og blant øvrige allierte i fredstid og på øvelser, desto verre kan utslagene bli når det norske forsvaret igjen blir satt på prøve, det enten er i nye stabiliseringsoperasjoner eller i en væpnet konflikt på norsk jord.

Som en følge av erfaringene med den norske modellen, hvor observasjonen kan være en indikasjon på at norske offiserer har brent seg på fingrene i forhold til dette temaet sivil-militært samarbeid, og at det ikke har kommet en doktrine som er tilpasset fredsstøttende operasjoner, samt en revisjon av den norske modellen ifra politisk hold, har resultatet blitt at vi igjennom planleggingen og gjennomføringen av operasjoner har først og fremst blitt i dårligere stand til å se og tolke sivilbefolkningens behov. Deretter har vi fått færre instrumenter å gjøre noe med snarlig oppdukkende behov, og til slutt har samarbeid, koordinering, og trening med sivile aktører blitt enda dårligere enn det noen gang har vært. Totalt sett gjør det militære styrker i dårligere stand til å håndtere dagens stabiliseringsoperasjoner, men også eventuelle kriser og krig på hjemlig territorium.

Som denne observasjonen viser, kan det synes som om norske offiserer ignorerer i økende grad den sivile dimensjonen i operasjonsplanleggingen og gjennomføringen av operasjoner. Dette er i strid med vår gjeldende doktrine for landoperasjoner (FDLO 2004) og doktrine for fellesoperasjoner (FFOD 2014). I utgangspunktet, og noe overfladisk, skulle man kunne konkludere med at dette er de enkelte offiserenes feilvurdering. Men underbygges også av Gjørsv, som sier at «den norske modellen» ikke har blitt integrert i militær tankegang, annet enn å unngå sivile, (Gjørsv G. H., 2014, s. 169). Observasjonen underbygger bekymringen

Gjørsv fremholder om at «den norske modellen» fører til at militære i mindre grad bryr seg om sivile og de negative implikasjonene dette kan gi overfor det sivile domenet i operasjoner, (Gjørsv G. H., 2014, ss. 79-80).

Men som jeg har drøftet i de påfølgende avsnittene, mener jeg at det er rimelig å konkludere med at dette har vært en direkte årsaksforklaring som følge av at «den norske modellen» ble introdusert og styrende i løpet av oppdraget i Afghanistan. Det norske offiserskorpset har brent seg på fingrene, i møte med en idealistisk politikk og satt til å drive opprørsbekjempelse uten å få tilgang på verktøyene for å gjøre dette på en effektiv måte. Selv etter Afghanistan er sivilt-militært samarbeid og rollekonfliktene dette representerer aktuelle problemstillinger.

Dette skaper grunnlag for å tenke nytt, kanskje først og fremst gjennom en helhetlig tilnærming til dagens og fremtidens konflikter, som sammenvevede politiske og militære hendelser. Denne helhetlige tilnærmingen bør komme ifra politisk hold, og være forankret i NATO. Dernest bør våre doktriner endres, kanskje først og fremst for ikke å rendyrke den «industrielle krigføringen», hvor fredsstøtte- eller stabiliseringsoperasjoner er noe annet, nærmest kuriotisk vi gjør av og til, men hvor operasjonen må planlegges og gjennomføres med sivilbefolkningen i fokus og hvor den politiske strategien ligger fast for alle involverte parter.

Oppsummert kan man si at, «den norske modellen» har vært relevant i forhold til diskusjonen vedrørende humanitært arbeid, men hvor den har redusert det sivil-militære samarbeidet betraktelig, og medført redusert kapasitet i form av kunnskap og trening i forsvaret og bare løst noen av de utfordringene som de sivile aktørene hadde, (Gjørsv G. H., 2014, s. 9). Innenfor feltet sivilt-militært samarbeid, må dette feltet bygges opp ifra bunnen av, først og fremst gjennom politiske samordnede tiltak, og så må man se gjennomføre og gjeninnføre koordinerings- og samhandlingsnivåene helt ned til taktisk nivå, (Gjørsv G. H., 2014, s. 2).

Sammendrag, drøftelse av observasjoner:

I relasjon til temaet for denne studien, hvordan «den norske modellen» har påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner, fremstår observasjonene og uttalelsene gjort under denne eksakte øvelsen som et slående eksempel på en utvikling som har kommet i etterkant av stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan. Det er en utvikling som går i retning av mindre interaksjon med sivile, mindre vurdering av de sivile implikasjonene for de militære operasjonene og et kanskje ubevisst større fokus på bruk av de voldelige virkemidlene, enn de ikke-voldelige virkemidlene.

For det første er uttalelsen «CIMIC driver vi ikke med» ikke i tråd med forsvarets egne doktriner, og spesifikt også NATO doktrinen for CIMIC. Men spesielt den nyeste norske doktrinen inneholder svært vage formuleringer og en tydelig svakere ambisjon innenfor det sivil militære interaksjonsfeltet og «fredsstøttende» operasjoner generelt, som ikke gjør dem særlig egnet som hjelpemidler for sjefer som skal lede avdelinger på bakken. Med bakgrunn i «den norske modellen» om en helt klar rollefordeling mellom militære og sivile aktører, brukes de voldelige virkemidlene i militærmakten i større grad, på bekostning av de ikke-voldelige virkemidlene, noe observasjonen understreker.

Doktrinene bygger i hovedsak på militærmaktens tradisjonelle rolle, som ivaretar statens tradisjonelle form for sikkerhet. Dette gjenspeiles også i operasjonene som gjennomføres, hvor CIMIC og de som skal beskyttes er underordnet, selv i fredsopprettende scenarioer i en ikke-eksistensiell krig i Norge. Dette er heller ikke i tråd med nåtidens konflikter, som er kompliserte sammenvevede politiske, sosiale og sikkerhetsmessige prosesser.

Observasjonen «CIMIC driver vi ikke med» representerer også i stor grad holdningen i offiserskorpset og på politisk nivå, i et *post-Afghanistan* perspektiv, fordi man har satt likhetstegn mellom CIMIC (stabsfunksjonen), bistandsprosjekter som del av opprørsbekjempelsesstrategien (COIN) og humanitært arbeid. Dette viser en grunnleggende ulik persepsjon på utfordringene i stabiliseringsoperasjoner, hvor det militære standpunktet tar utgangspunkt i hvordan effektivt bekjempe et opprør (hvor det å vinne befolkningens tillit over på din side gjennom å bidra der og da), mens det humanitære perspektivet er langsiktig utviklingshjelp og upartiskhet. I mangel av gode doktriner og en samlet helhetlig strategi, vil dette komme til å fortsette å være et dilemma i mulige fremtidige stabiliseringsoperasjoner.

Til slutt må man være svært klar over hva man mister, ved å utelate CIMIC, som blant annet er en ad hoc tilnærming og mindre tilgang til sivilbefolkningen, og mindre fokus på sivilbefolkningen i et sikkerhetsperspektiv og økt bruk av voldelige virkemidler, (Gjørsv G. H., 2014, s. 174).

4.0 Måloppnåelse for «den norske modellen»?

Dette korte avsluttende kapittelet, avrunder studien jeg har gjort rundt betydningen av det sivil-militære samarbeidet i operasjoner, ved å avkrefte eller bekrefte de ulike oppfatningene knyttet til hvorvidt strategien til Norge i Afghanistan var vellykket eller ikke, gjennom å presentere utdrag ifra FFI sin forskning på målsetningene til PRT'en i Faryab. Riktignok kan det være enkelt å stille seg kritisk til hva en institusjon tilknyttet forsvaret og underlagt forsvarsdepartementet, fremlegger av konklusjoner, da den vanskelig kan ses på som en totalt uavhengig kilde. Det finnes dog en rekke andre organer som har studert utviklingen i Afghanistan og Faryab provins, men så vidt jeg har kommet frem til, har ikke studert utviklingen med tanke på målsetningene til PRT'en. Videre peker FFI selv på at spesielt meningsmålinger i konfliktområder kan det knyttes større usikkerhet til, fordi både områder kan være utilgjengelige og befolkningen kan være redde for å uttrykke seg.

Utefra hva den norske befolkningen kan lese om innsatsen i Afghanistan i mediene, er det stort sett et inntrykk av at operasjonen har vært totalt mislykket, som for eksempel uttalelsene til Jan Egeland om at NATOs operasjoner i Afghanistan har vært helt mislykket (ref#9 – Staveland 2014: Mener militær og sivil sammenblanding i Afghanistan kan sette liv i fare). Dette bildet nyanseres i noe større grad når man ser uttalelsene ifra politisk hold, som for eksempel av daværende utenriksminister Espen Barth Eide, som mente at de afghanske sikkerhetsstyrkene ville bli satt på en prøve, men ikke trodde på noen ny borgerkrig i landet, samtidig som at Norge gjorde svært få feil i sin strategi (ref #8 - Staveland, 2013: Forbereder seg til historiens dom).

FFI deltok derimot med sivile forskere knyttet til den norske PRT'en i Faryab provins i flere år for å forske på og evaluere den norske innsatsen, og kommer med en delt konklusjon. Hovedkonklusjonen etter den forskningen som ble gjort på de totalt 116 målene som var satt for den norske PRT'en i Faryab, var at de rene militære oppgavene kan sies å være innfridd, mens de delmålene som krevde både en sivil og en militær innsats ikke ble innfridd, (Martinussen, Barstad, & Christiansen, 2013, s. 4). Mer spesifikt, knyttet til de delmålene hvor sivil og militær innsats burde vært koordinert og samkjørt, som å avgrense og isolere opprøret, samt skape et positivt bilde av de sentrale styresmaktene, hadde den norske PRT'en i Faryab under 50% måloppnåelse, (ibid.). Dette står i sterk kontrast til daværende utenriksminister Espen Barth Eide sin forståelse, som hverken innrømmet at Norges strategi var feilslått, eller at man har mislykkes i den norsk-ledede PRT'en.

Det ble videre gjennomført en spørreundersøkelse av FFI, som så nærmere på de tre hovedområdene; sikkerhet, utvikling og styresett ett år etter at de norske styrkene trakk seg ut av Faryab provins, og dermed helt og holdent hadde overlatt sikkerhetsansvaret til de afghanske styresmaktene. Hovedfunnene i denne undersøkelsen viser en svak negativ utvikling knyttet til hvorvidt ting går i riktig retning i Faryab, og at arbeidsledigheten fortsatt er det største problemet, og har vært det gjennom alle åtte målingene som er blitt holdt. Videre svarer kun 40% av de spurte at de er fornøyd med sikkerhetssituasjonen, men at de har et godt inntrykk av de afghanske sikkerhetsstyrkene. Til slutt, er også antallet afghanere som synes styresmaktene gjør en god jobb synkende, selv om over 61 % mener at inntrykket av styresmaktene er godt. Den befolkningsgruppen som kan sies å ha lojalitet til Taliban, pashtunerne, rapporteres til å være mer negativ med situasjonen sammenlignet med gjennomsnittet i Faryab, da først og fremst knyttet til utviklingsrelaterte spørsmål i provinsen (Marthinussen, Nordli, & Eggereide, 2014, s. 4).

Med bakgrunn i dette, var det nødvendigvis ikke den norske militære innsatsen, eller den internasjonale militære innsatsen som nødvendigvis mislykkes i Afghanistan. Ei heller er det grunnlag for å si at bistandsarbeidet isolert sett har mislykkes, men effekten av det norske bistandsarbeidet er vanskelig å dokumentere, (Opperud, 2015, s. 129). Derimot kan det tyde på at det var den samlede norske innsatsen ifra militær og sivil side som mislykkes, først og fremst gjennom en manglende samlet koordinering av den sivile og militære innsatsen og en kontraproduktiv rolle som den ubarmhjertige samaritan. Denne mislykkede militære og sivile samlede innsatsen, kan ved første øyekast og i etterpåklokskapens lys anses som å ha mindre betydning. Derimot er det grunnlag for å si at en mislykket samlet innsats i stabiliseringsoperasjonen i Afghanistan, kan ha vært kontraproduktiv og at de militære og humanitære aktørene kan ha motarbeidet og kanskje til og med skapt farlige situasjoner for hverandre (Gjørsv G. H., 2014, s. 141). På området sivil-militær samlet innsats, konkluderer FFI rapporten langt på vei, at den norske strategien var feilslått. Denne feilslåtte strategien fortsetter å leve i beste velgående i den trening og utdanning forsvaret gjør flere år senere. Utviklingen i så vel som både doktriner og offiserers holdninger til beskyttelse av sivilbefolkningen danner et noe dystert bilde av utviklingen. Løsningen på dette må komme ifra politisk hold, først og fremst igjennom en dypt forankret strategi for hva vi ønsker å oppnå med bruk av militærmakten før vi sender ut våre kvinner og menn. Og at fremtidige stabiliseringsoperasjoner koordineres og samordnes bedre på politisk/strategisk, og helt ned til taktisk nivå.

5.0 Oppsummering / Konklusjon

I forordet rettet jeg en takk til de over 7000 norske kvinner og menn som har tjenestegjort i Afghanistan, men kanskje spesielt til de ti personer som aldri kom hjem – og stilte spørsmålet; Var det verdt det? Hvorvidt det var verdt det eller ikke har ikke denne studien besvart, men det vi bør skylde dem som falt for Norge i Afghanistan, i det minste, er at vi reflekterer og analyserer over det som ble gjort, og forsøker å omdanne dette til lærdom for fremtiden.

Denne studien tok sikte på å avdekke hvordan «den norske modellen» har påvirket forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner. Studien omfattet først og fremst hvordan forsvaret selv definerer både stabiliseringsoperasjoner og CIMIC sin betydning i sine doktriner, og hvordan dette har endret seg i et teoretisk perspektiv i løpet av perioden med den lengste stabiliseringsoperasjonen etter den kalde krigens slutt for forsvaret. Dernest omfatter studien en definering av «den norske modellen», og hvordan denne politiske ideologien har påvirket forsvarets operasjoner, først og fremst CIMIC funksjonen. Til slutt har studien presentert en konkret observasjon, som viser en manglende evne til å håndtere sivilbefolkningen under operasjoner, som med stor grad av sannsynlighet kan tilskrives hvordan utviklingen i et post-Afghanistan perspektiv har dreid i retning av at sivil-militært samarbeid har blitt et ømtålig tema for forsvaret som bare har blitt forsterket av «den norske modellen».

Denne oppgaven har identifisert både fordeler og ulemper med «den norske modellen», men oppgaven har ikke hatt til hensikt å være uttømmende i forhold til hvorvidt «den norske modellen» er hensiktsmessig eller ikke. Men igjennom studien av «den norske modellen», har denne vist seg både svært instruerende og lite nyansert, og tar hverken innover seg hvor på konfliktskalaen forsvarets operasjoner befinner seg eller bidrar på en konstruktiv måte i å fremstille en samlet strategi i stabiliseringsoperasjoner. Videre vil fremtidens konflikter i stor grad forefinnes i tilknytning til sivilbefolkningen og ikke på øde slagmarker, derfor er det nettopp så viktig at det kommer på plass klarere politiske instruksjoner, oppdaterte doktriner for fredsstøttende operasjoner med dybdeforståelse for sivil-militære forhold og at vi trener og øver med dette for øyet, inkludert trening i en kontekstuell ramme hvor sivile aktører er en del av bildet. Nettopp derfor kan Norge med fordel ha en realistisk, og ikke idealistisk, tilnærming til sine strategiske bidrag til verdensfreden, som «den norske modellen» representerer.

I den forstand at stabiliseringsoperasjoner krever et betydelig innslag av sivil-militært samarbeid (i en eller annen form), og at nåtidens og fremtidens konflikter vil i mye større grad enn tidligere være sammenvevede og kompliserte konflikter, er det nærliggende å konkludere med at forsvarets evne til å gjennomføre stabiliseringsoperasjoner har blitt svekket i etterkant av Afghanistan operasjonen. Denne svekkelsen i forsvarets evne til å gjennomføre fremtidige stabiliseringsoperasjoner, skyldes både mangelfulle doktriner tilpasset forsvarets «ikke-tradisjonelle oppgaver» og manglende fokus og holdninger til CIMIC funksjonen, men kanskje først og fremst «den norske modellens» manglende nyanseringer og tilpasninger til hvor på konfliktskalaen operasjonen befinner seg i. Til slutt skapte den et opposent forhold mellom sivile og militære aktører som var sendt ut eller støttet på andre måter av norske myndigheter, for å gjøre en forskjell i Afghanistan.

Den manglende strategien for hva vi skulle gjøre i Afghanistan, at forsvaret utnyttet CIMIC verktøyet på en dårlig måte, og at ifra politisk hold ønsket man ikke lenger en samlet innsats i sine operasjoner, fordi hensynene om å ivareta norsk humanitært omdømme er viktigere enn å fremstå som en sterk militær aktør, har medført at det norske forsvaret i mindre grad kan påregne nye langvarige stabiliseringsoperasjoner, men heller mindre treningsoppdrag av ulike sikkerhetsstyrker, uten at strategien har blitt noe bedre av den grunn.

Mine observasjoner og resultatene ifra måloppnåelsene i Afghanistan peker i samme retning, nemlig at å redusere den sivil-militære kapasiteten bringer liten eller ingen fordeler for fremtidige operasjoner. Forsvaret må kunne bruke både de voldelige, men også de ikke-voldelige virkemidlene fullt ut, avhengig av konteksten, hvor på intensitetsskalaen konflikten befinner seg og behovet til sivilbefolkningen. Hvis det var viktigere for Norge å fremstå (eller ble viktigere etter hvert) som humanitær stormakt, enn en alliert som bidro i opprørsbekjempelsen som en del av ISAF strategien, burde vi kanskje ikke ha deltatt med militære styrker i det hele tatt, men kanskje utelukkende med bistand og utviklingshjelp (eller kun dette etter hvert, og trukket våre militære styrker hjem mye tidligere). Debatten har i alt for stor grad vært preget av om soldater skal drive bistandsarbeid eller ikke, kontra å stille spørsmålstegn ved om vi kunne lykkes bedre totalt sett, hvis det hadde vært en samlet strategi som var god nok ifra norsk side.

Selv om denne studien har vist at det ikke er likhetstegn mellom stabsfunksjonen CIMIC og den rollekonflikten som oppstår mellom militære og humanitære aktører i en stabiliseringsoperasjon satt i en norsk kontekst, tyder fortsatt observasjonene av norske offiserer i dag på at 1) misforståelsene rundt hva CIMIC er og hvordan den brukes fortsatt lever i beste velgående, og 2) at «den norske modellens» instruks om å skille mellom humanitære og militære aktører, har skapt en oppfatning om at nær all befatning med og hensyntagen av sivile, da benevnt CIMIC, er noe norske militære ikke driver med. Resultatet av «den norske modellen» er at norske offiserer sannsynligvis vil fortsette å lede militære operasjoner, som mister fokuset på sivilbefolkningen i de områder de opererer, og i tilfellet stabiliseringsoperasjoner hvor man må drive opprørsbekjempelse, vil forsvaret med de norske føringene hjemmefra sannsynligvis heller ikke være et effektivt innsatsmiddel.

Oppsummert kan vi si at selvfølgelig skal forsvaret drive med CIMIC. CIMIC som en militær stabsfunksjon er kanskje viktigere enn noen gang, når det kommer til spesielt fredsstøtteoperasjoner, men har også en viktig funksjon i også høyintensitetsstrid, for å ivareta de som skal beskyttes på en best mulig måte. Det vi derimot ikke skal gjøre er å bruke norske soldater som bistandsarbeidere, det er de humanitære organisasjonene både best til, som også fortjener den respekt og distanse som trengs for å ikke være en del av konflikten. Så gjenstår «gråsonen» på en glidende skala, ifra fredsopprettende/høyintensiv strid, hvor også forsvaret kan måtte bidra humanitært for å redusere menneskelig lidelse, til stabiliseringsoperasjoner hvor et humanitært rom er skapt for humanitære organisasjoners utviklingsarbeid, men hvor det også kan være behov for å koordinere innsatsen og utnytte ulike virkemidler for å redusere opprørsbekjempelsen, til fredsbevarende operasjoner hvor militærmaktens rolle er tilbaketrasket og kun til støtte for sivile tiltak. Men denne «gråsonen» trenger en helhetlig politisk strategi og gjennomføring, samt mye bedre norske doktriner i forsvaret.

Litteraturliste

- Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Nardin, T., Paterson, M., . . . True, J. (2009). *Theories of International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.
- FD. (2001, Desember 14). Kongelig Resolusjon. *Fullmakt til å tilby norske militære bidrag til koalisjonsoperasjoner og humanitære støtteoperasjoner i forbindelse med kampen mot terrorisme*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- FD. (2012, mars 23.). Et forsvar for vår tid. *Prop. 73 S (2011 - 2012)*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Forsvaret. (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*.
- Forsvaret. (2007). Forsvarets fellesoperative doktrine.
- Forsvaret. (2014). *Forsvarets fellesoperative doktrine*.
- Gjørsv, G. H. (2014). *Understanding Civil-Military Interaction*. Ashgate Publishing Limited.
- Gjørsv, J. (2013). Bruk av CIMIC i høyintensitetsoperasjoner. Tromsø.
- Hanssen, T.-E. (u.d.). *Coalition Strategy in Complex Conflicts: The Strategic Behaviour of Three NATO-States in Afghanistan 2003-2008*. London: Department of War Studies, King's College.
- Hjelmesæth, M. (2015). Humanitær intervensjon; Når, hvor - og hvorfor ikke? Oslo: Forsvarets stabsskole, basert på en masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap, UiO.
- Kristoffersen, L. (2006). *Soldiers or Saints?: Norwegian Civil-Military Cooperation (CIMIC) in Afghanistan*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Marthinussen, E., Nordli, D., & Eggereide, B. (2014). Faryab Survey wave 8 - a year after the redeployment of Norwegian forces from Faryab. *FFI-rapport 2014/00064*. Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Martinussen, S. E., Barstad, A., & Christiansen, J. M. (2013). Attainment of goals for the Norwegian led provincial reconstruction team in Faryab – an assessment. *FFI-rapport 2013/02793*. Forsvarets forskningsinstitutt.
- NATO. (u.d.). AJP-3.4.9 Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. NATO Standardization Agency.
- Opperud, A. (. (2015). Norsk innsats i Afghanistan sett med et militært blikk. *Internasjonal politikk - Nr 1*.
- Regjeringen. (2009, juni). Strategi for helhetlig norsk sivil og militær innsats i Faryab-provinsen i Afghanistan . Oslo: Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.
- Rieker, P., & Carlsnaes, W. (2009). Nye utfordringer for europeisk sikkerhetspolitikk. Oslo: Universitetsforlaget.
- Smith, G. R. (2008). *The Utility of Force: The Art of war in the modern world*. New York: Vintage Books.
- UD. (2009, 03 16). Afghanistan - Humanitær rapport for 2008. Oslo: Utenriksdepartementet.
- UD. (2009, 05 29). St.meld. nr. 40 (2208-2009). *Norsk humanitær politikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- UD. (2014, 11 21). Oppnevning av et utvalg som skal vurdere Norges helhetlige innsats i Afghanistan i perioden 2001-2014. Oslo: Utenriksdepartementet.
- US Army. (2006, Desember). FM 3-24 Counterinsurgency. USA: Headquarters Department of the Army.

Internetthenvisinger:

1. Solberg, Rune. (offiser); Bistand på ville veier:
<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Bistand-pa-ville-veier-6274301.html>, 06.des 2010, kl: 10:08.
2. Staveland, Lars Inge, Aftenposten (2013): Dette ble gjort feil i Afghanistan
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Espen-Barth-Eide-Dette-ble-gjort-feil-i-Afghanistan-7295677.html>, 01.sep 2013, kl: 10:47.
3. Søreide, Ine Eriksen (2010); En samlet strategi:
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/En-samlet-strategi-6269527.html>, 24.juli 2010, kl: 23:45.
4. Staveland, Lars Inge (2011); Forsvaret vil ikke lenger ha leger ved afghanske sykehus
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Forsvaret-vil-ikke-lenger-ha-leger-ved-afghansk-sykehus-6704633.html>, 24.nov 2011, kl: 14:06.
5. Dragnes, Kjell (2008); Humanitære soldater:
<http://www.aftenposten.no/meninger/kommentatorer/dragnes/Humanitare-soldater-6602461.html>, 13.des 2005, kl: 00:00, oppdatert: 10.des 2008, kl: 01:07.
6. Stanghelle, Harald (2016); Vi som ikke liker bomber:
<http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Vi-som-ikke-liker-bomber--Harald-Stanghelle-8450904.html>, 29.apr 2016, kl: 21:30.
7. Staveland, Lars Inge (2014): Mener Norge mistet fokus på Afghanistans sivile
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Mener-Norge-mistet-fokus-pa-Afghanistans-sivile-7467298.html>, 13.feb 2014 kl: 23:07.
8. Staveland, Lars Inge (2013): Forbereder seg til historiens dom
<http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Forbereder-seg-til-historiens-dom-7220390.html>, 05.juni 2013 kl: 09:40, oppdatert 05.juni 2013 kl: 14:22.
9. Staveland, Lars Inge (2014): Mener militær og sivil sammenblanding i Afghanistan kan sette liv i fare.
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Mener-militar-og-sivil-sammenblanding-i-Afghanistan-kan-sette-liv-i-fare-7468321.html>, 14.feb 2014, kl: 16:55.
10. Zachrisen, Gunnar (2015): Sier nei til humanisert bistand.
<http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/nyheter---tidligere-ar/2010/sier-nei-til-militarisert-bistand/>, oppdatert 19.april 2015, kl: 16:26.
11. Aftenposten (2011): Bistand gir ikke økt sikkerhet
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/--Bistand-gir-ikke-okt-sikkerhet-i-Afghanistan-5111183.html>, 21.Feb 2011, kl: 14:08, oppdatert: 12.okt 2011, kl: 21:45